Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎ. ՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ
38, Պապը Ալի ճամբայ, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն դարձուիր

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی وسیاسی غزته‌در
صاحب امتیازی : اوهانس قیصر
اداره‌خانه‌سی بابعالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղ.	50 ղ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 Ֆր.	15 Ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Մարոքի և Մ. Արեւելքի մասին կացութեան բանալին Անգլիոյ ձեռքն է, Եւրոպական քաղաքականութեան խորհուրդներուն նժարը Լոնտոնի կողմը հակած է։

Ինչպէս գիտէք, այս առթիւ Տէրութեանց զանազան խմբակներուն միջեւ խորհրդակցութիւններ կը կատարուին կամ կատարուեցան։ Վիեննայի մէջ Աւստրիոյ և Իտալիոյ արտաքին գործոց նախարարները՝ իրենց Օգոստափառ Վեհապետներուն հաւանութեամբ և թագաւորական մասնակցութեամբ Գերմանիոյ, քաղուած մը ըրին իրենց դաշնակցութեան պայմաններուն վրայ, ընդհանուր ակնարկներ արձակելով իրենց կացութեան զանազան երեւոյթներուն վրայ, ինչպէս սովոր են ընել մերթ ընդ մերթ Եռեակ Զինակցութեան Վեհապետները կամ իրենց պետական մարդիկը։

Թէ ինչ խօսեցան սուսիկ կոմս Կոլուխովսքի եւ Սինեօր Թիթօնի, յայտնի չէ։ Բայց բնականաբար Մ. Մարկոսի փլուզելու հոյակապ զանգակատան և անոր տեղ նոր շինուած զանգակատան խօսքը չըրին միայն, և երկու հոյակապ պետական անձնաւորութիւններ իրենց գրասեղանին առջեւ ունէին խնդիրներու կարեւոր օրակարգ մը, իրենց ներքին գործերու մասին, և հարկ էր որ հասարակաց գործունէութեան մը ընդհանուր գիծերուն վրայ համաձայնէին։

Բայց աւելի կարեւոր տեսակցութիւն մը տեղի ունեցաւ Բարիզի մէջ, ուր Էտուարտ Թագաւոր քանիցս տեսաւ Մ. Լուպէն և խորհրդակցեցաւ Մ. Տէլքասէի հետ։ Այս վերջինին դիրքը խիստ զօրացած պէտք է համարել իրրեւ հետեւանք այս այցելութեան։ Եթէ Մ. Տէլքասէ իրօք ինքն էր որ անգլօ-ֆրանսական պայմանագրութեան բուն ֆրանսական բաժինը պաշտօնապէս չհաղորդեց ժամանակին գերման կառավարութեան, ա՛յն մասին թէ Ֆրանսա իր գաղթային կարգադրութեանց անմիջական խնդիրներուն առթիւ Գերմանիոյ ո՛չ տեղեկութեան և ոչ խորհրդակցութեան պէտք ունէր, և նաեւ ա՛յն մասին թէ Գերմանիա ա՛յնքան մեծ շահեր չունէր հետաքրքրուելու համար անգլօ-ֆրանսական պայմանագրութեամբ, ի՛նչ որ ալ ըլլայ պատճառը, Անգլիոյ Ֆրանսայի հանդէպ բռնած ընթացքէն յայտնի կ'ըլլայ հետզհետէ թէ Մ. Տէլքասէ պարապութեան մէջ չէր կենար՝ Գերմանիոյ մասին իր ցուցած վերաբերումին առթիւ, և գիտէր թէ Անգլիոյ դիւանագիտութեան բովանդակ ույժը իրեն զօրավիգ ունէր։ Դէպքերը հիմա ցոյց կուտան թէ Մ. Տէլքասէ խաբուած մը չէ եղած այդ պայմանագրութենէն, որով երկու քաղաքակիրթ Մեծ Տէրութիւնները վերջ տուին իրենց դարաւոր հակառակութեան և գնդասեղի հարուածներու քաղաքականութեան։ Էտուարտ Թագաւոր իր երկու Բարիզեան այցելութիւններէն աւելի զօրաւոր ապացոյց մը չէր կրնար տալ թէ կը համակրի, կ'աջակցի ֆրանսական դիւանագիտութեան՝ բոլոր այս Մարոքի գործին մէջ, այնպիսի ժամանակ մը, երբ երկու միւս Տէրութեանց՝ Ֆրանսայի և Գերմանիոյ յարաբերութիւնները գրեթէ անախորժ վիճակի մը մէջ կը գտնուին։ Մեծին Բրիտանիոյ քաղաքականութիւնը կ'ապացուցանէ թէ այս անգամ Ալպիոնեանը չէ, և արդարեւ անկեղծ են Անգլիացիները, բուն ա՛յն չէրմ բաղձանքները թէ իրենց Մանշի դրացին դիւանագիտօրէն և, ի հարկին, նիւթականօրէն պաշտպանելու տրամադրութեան մէջ կը գտնուին։ Անգլիա և Ֆրանսա իրենց գաղթային խնդիրներուն առթիւ պատուաւոր համաձայնութիւն մը ըրին. ո՛չ խաբող կար, ո՛չ խաբուող, ինչպէս Լորտ Լէնստաուն ժամանակին յայտարարեց. և, հետեւաբար, պատուաւոր մարդու գործ կը տեսնէ այսօր Անգլիա, երբ Գերմանիոյ սահմանակցական հզօր ուժը կը սպառնայ Վոժ լեռներուն միւս կողմէն, չնեղել համարելու համար ֆրանսական դաշինքը որուն հաւանած է Անգլիա։ Եթէ իրաւունքը Ֆրանսայի կողմը չէ, ուրեմն Անգլիա եւս անիրաւ է եղեր, որ հաւանութիւն տուեր է կարգադրութեան մը որ իրեն չվերաբերիր միայն։ Կը տեսնուի թէ Ֆրանսայի հանդէպ Գերմանիոյ բռնած դիրքը անուղղակի բայց յաւէտ սուր կերպով կրնայ և պէտք է դառնալ Անգլիան, որ դաշինք ստորագրած է, և այդ դաշինքին շուրջն է որ այսօր կը դառնայ ֆրանսական և գերմանական դիւանագիտութիւնը։

Անգլիոյ թագաւորի այցելութիւնը մ'ը ատրեր պիտի վնասուի, եթէ իր հաւանած մէկ դաշինքին պատճառաւ — որուն փոխարէն մեծամեծ շահերու ալ տէր եղաւ — Ֆրանսա ո՛չ միայն պարզ կորանցնողը ըլլայ իր ա՛յնքան զոհողութիւններէն վերջ, այլ նոյն իսկ ենթարկուի պատերազմի մը ահաւոր պատահականութեան։ Անգլիա կրնա՞յ միթէ այսպիսի պարագայի մը տակ գնել իր դաշնակիցը, անտարբեր դիտող մը ըլլալով հեռուէն, մինչ Ֆրանսայի դարաւոր մրցակիցը անոր կացութեան մը մօտենէ զայն։ Ամէնէն տրամական ողջմտութիւնը կը պատճառէ որ խորհինք թէ բոլոր այս ֆրանքօ-գերման միջադէպին մէջ Անգլիա պատուաւորապէս ուժ կուտայ իր յանձնառութիւններուն, որոնց աւանդապահն է Մ. Տէլքասէ։

Էտուարտ Թագաւորին վերջին այցելութենէն առաջ ալ անգլիական կառավարութիւնը յայտնած եղաւ անգլօֆրանսական գործակցութիւն մը, երբ իր մամլոյն միջոցաւ յորդոր կը կարդար Ֆրանսայի՝ չընդունիլ Մ. Տէլքասէի հրաժարականը, և գոհացում չտալ այս կերպով գերմանական լրագիրներուն յայտնի համարձակ պահանջման։ Լոնտոնի լրագիրներէն ոմանք մինչեւ իսկ յայտարարեցին թէ անգլօ-ֆրանսական գործակցութեան կարեւոր մէկ ապացոյցը կրնայ ըլլալ Գերմանիոյ աչքին առջեւ Մ. Տէլքասէի պահպանումը արտաքին գործոց պաշտօնատան գլուխը։ Ցոյցարարութիւնը ինքնին ծանրակշիռ էր, և Մ. Լուպէի սիրական մարդը վերահաստատուեցաւ իր պաշտօնին մէջ, և Գերմանիա իսկոյն քայլ մը առաջ գնաց, վերջնականապէս որոշելով Ֆաս զրկել իր պատուիրակութիւնը, որուն մեկնումը յետաձգուած էր Մ. Տէլքասէի հրաժարականի օրերուն։

Կացութիւնը շատ փափուկ թելերէ հիւսուած է, ասկայն թելերուն ծայրը Անգլիոյ ձեռքը գտնուած ըլլալով, կը կարծուի թէ այս անգամ ալ մօտը Ֆրանսան պիտի չըլլայ այնքան։

ԵՐ. Տ. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՌՈՒՍԻՈՅ ԵԼԵՒՄՈՒՏՔԸ

ԳՐԵՑ
ՊՕԼ ԼԸՌՈՒԱ ՊՕԼԻԷՕ
ԱՆԴԱՄ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՃԱՌԻՆ
ԵՒ ՄԱՍՆԱԳԷՏ-ԵԼՄՏԱԳԷՏ

Նոյէ Ֆրայէ Բրէսէ Ապրիլ 30ի թուոյն Սեղանաւորական եւ Տնտեսագիտական բաժնին մէջ կը հրատարակէ հետեւեալ գրութիւնը Մ. Բօլ Լըռուա Պօլիէօյի, որ հեղինակութիւն մը նկատուած է ելմտական գործերու եւ հարցերու մէջ.—

ԲԱՐԻԶ, 27 Ապրիլ.

Ռուսական ելեւմուտքին վրայ կարծիքները մեծապէս կը տարբերին Ֆրանսայի և Անգլիոյ մէջ։ Ֆրանսայի ո՛չ միայն փոքր ու միջին դրամատէրները, այլ նաեւ այս հարցին ուսումնասիրութեամբ պարապող գիտական անձնաւորութիւնք կը յայտարարեն թէ Մ. Արեւելքի Պատերազմին սկսած պահուն Ռուսիոյ ելեւմուտքը կատարելապէս առողջ էր, և թէ հիմակ ալ, տարուան մը ամբողջ փորձութիւններէն և աղէտներէն վերջ տակաւին հարուստ աղբիւրներ ունի իրրեւ օժանդակ, և կարող է տոկալու նոր փորձութիւններու։

Ընդհակառակն Անգլիոյ մէջ ամենէն լուրջ և ամենէն մեծ թերթերուն և Հանդէսներուն կողմէ ամենէն յոռետես կարծիքները կը յայտնուին, և կարծես մէջերնին մրցում մը կայ ա՛լ աւելի սեւ գոյներով նկարագրելու ռուսական ելեւմուտքը։ Այսպէս կ'ընէին արդէն Պատերազմէն առաջ և անոր սկիզբէն ի վեր բնականաբար յոռետեսութիւնը իր ծայր աստիճանին հասած է։ Բրիտանական ամենէն լուրջ Հանդէսին մէջ վերջերս հրատարակուած յօդուածի մը մեծադղորդ վերնագիրն էր.— Ռուսական Ելեւմտից Խախտումը։ Իսկ Թայմզ իր Մարտ 11ի և 14ի թիւերուն մէջ սա՛ հարցումը կ'ընէ.— Ռուսիա կրնա՞յ իր պարտքերը վճարել, և ասոր համար կը զօդէ մանր գիրերով հինգ խոշոր սիւնակներ, որոնց մէջ Մր. Լիւսիէն Վօլֆ կ'ուզէ ապացուցանել թէ Ռուսիոյ սնդանկական կացութիւնը անյոյս է և այս առթիւ Ռուսիոյ Կայս. Պանքային ոսկեդրամի պահեստին և համբաւաւոր Իմպէրիալներու ընտանիքին երկաթեայ դրամարկղին միջեւ բաղդատութիւն մը կ'ընէ։

Մր. Լիւսիէն Վօլֆի աղմկարար յօդուածները ամբողջ անգլիատաքսոն մամլոյն շրջանը ըրին, որովհետեւ Միացեալ Նահանգաց մէջ ալ հանրութիւնը և յօդուածագիրները գրեթէ նոյն կարծիքը ունին ռուսական ելեւմուտքին վրայ, ինչպէս Անգլիոյ մէջ։

Առանց չափազանցօրէն մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, ընդհանուր գիծերուն մէջ կ'ուզենք ապացուցանել թէ այս դատաստանը անկողմնակալ և արդար չէ։

Տարակոյս չկայ թէ Ռուսիոյ պաշտօնական պարտքը խիստ շատ է։ Նոյն ինքն Ռուս Կառավարութեան կողմէ հրատարակուած համրիններուն համեմատ, այդ պարտքը 1905 Յունվ. 1ին 7 միլիառ 66 միլիոն 440,636 րուպլի էր, ինչ որ կլոր հաշուով գրեթէ 19 միլիառ ֆր.ի հաւասար է։ Այս գումարին մէջ հաշուուած են ներկայ պատերազմին համար եղած փոխառութիւնները, որոնք 450 միլիոն րուպլի կը հասնին, այսինքն 300 միլիոն րուպլի 1904ի ընթացքին մէջ, Բարիզի փոխառութիւնը և 150 միլիոնի ներքին փոխառութիւնը։

Վերջերս Գերմանիոյ մէջ կնքուած փոխառութիւնը և նոր ներքին փոխառութիւնը վերոյիշեալ հաշիւին մէջ առնուած չեն, որ, ինչպէս ըսինք, մինչեւ 1905 Յնվ.ի վիճակը կը պարզէ։

Ուստի այսօր Ռուսիա, պատերազմին առաջին ծախքերը հոգալէ վերջ 19 միլիառ ֆր. պարտք ունի։ Մեծութեան կողմէ աշխարհի երրորդ պարտքն է ասիկա։ Առաջինը ֆրանսական պարտքն է 30 միլիառ ֆր., երկրորդը անգլիականը, որ հարաւ-ափրիկեան պատերազմէն ի վեր դարձեալ 20 միլիառ ֆր.ի բարձրացաւ։

Չի բաւեր պետական պարտքին քանակութիւնը միայն գիտնալը, պէտք է աւելի աչքի առջեւ բերել թէ ամէն տարի այդ Պետական պարտքը ի՛նչ բեռներ կը դնէ երկրին վրայ։ Մինչ անգլիական ամբողջ պարտքը $2^1/_2$% ֆրանսական ամբողջ պարտքը 3% տոկոսաւոր է, ռուսականը մեծ մասամբ $3^1/_2$ և մինչեւ իսկ 4% տոկոսաւոր է։ Ռուսական պարտքին ամբողջ տարեկան տոկոսաւոր յանձնառութիւնը (գլխավճարն ալ հաշուելով, որովհետեւ ռուսական փոխառութեանց մեծագոյն մասը պարբերական վճարումներով կ'ըլլայ), 1905 Յնվ. 1ին 302 միլիոն 526,190 րուպլի էր, կամ կլոր հաշուով 816 միլիոն ֆր.։

Ահա 1905 Յնվ. 1ին ռուս ժողովուրդը ա՛յսքան տոկոս կը վճարէր իր հանրային պարտքին համար, պատերազմին առթիւ արտաքին ու ներքին երկու վերոյիշեալ փոխառութիւններն ալ հաշուելով։ Տարակոյս չկայ թէ խիստ ծանր բեռ մըն է։ Բայց կրնա՞նք չափազանց համարել զայն, և կամ, այս բեռը կրնա՞յ բաւական նկատուիլ Ռուսիոյ վճարման կարողութեան վըրայ կասկածելու համար։

Տարիներ առաջ զուտ մասնագիտական ուսումնասիրութեան մէջ՝ անկախ արդի խնդրէն. Traité de la Science des Finances երկասիրութեանս մէջ կարծիք յայտնած և փաստերով ապացուցած եմ թէ պետական պարտք մը այն ատեն միայն ծանրութիւն կրնայ պատճառել, եթէ պետական տարեկան հասոյթներուն հարիւրին 35էն մինչեւ 40ը անցնին այդ պարտքին տոկոսին յատկացուած գումարները։ Առնենք Ռուսիոյ 1903ի վերջին ելմտացոյցը, որ կը համապատասխանէ կանոնաւոր կացութեան մը, և կը տեսնենք թէ սովորական հասոյթ նշանակուած են հոն 2057 միլիոն րուպլի կամ 5 ու կէս միլիառ ֆրանք, նախորդ ելմտական տարիներու յաւելուածական հասոյթներն ալ հաշուելով։ 1905 Յունվար 1ին Ռուսիոյ պետական պարտքին տարեկան տոկոսը (816 միլիոն ֆրանք) ելմտացոյցին մէջ նշանակուած հասոյթներուն ընդհանուր գումարին հազիւ հարիւրին 15ը կը բռնէ։ Ուրեմն շատ հեռի ենք հարիւրին 40էն, որով միայն լըջօրէն կրնայինք վախնալ վճարման անկարողութենէ մը։

Թերեւս առարկուի թէ Ռուսիոյ Ելմտացոյցին հասոյթները զուտ հասոյթ ըլլալէ շատ հեռի են, թէ անոնց մէջ ամփոփուած են երկաթուղիները բանեցնելու ծախքերը և ոգելից ըմպելիքներու մենաշնորհին ծախքերը։ Իրաւ է։ 1903ի հասոյթներէն զեղչելով պետական երկաթուղիները բանեցնելու ծախքերը, որոնք 316 միլիոն 921,000 րուպլի էին, ինչպէս նաեւ զեղչելով այդ գիծերուն նորոգութեան համար յատկացուած տարեկան 99 միլիոն 508.000 րուպլի ծախքը, վերջապէս զեղչելով նաեւ ոգելից ըմպելիքներու մենաշնորհին վարչական ծախքերը, 170 միլիոն 592,000 րուպլի — համագումար 586 միլիոն րուպլի, — կը մնայ տակաւին 1471 միլիոն րուպլի հասոյթ, կամ 3950 միլիոն ֆր.էն աւելի։ 1905 Յնվ. 1ին հանրային պարտքին (816 միլիոն ֆր.) տարեկան տոկոսը՝ վերոյիշեալ գումարին հետ բաղդատելով, հարիւրին 21ը բռնած կ'ըլլայ ելմտացոյցի հասոյթներէն։ Ուրեմն դարձեալ շատ հեռի ենք 35էն մինչեւ 40% սահմանէն, որով միայն կարելի է վտանգուած համարել վճարման կարողութիւնը։

Կրնայ առարկուիլ նաեւ թէ Ռուսիա շատ աղքատ երկիր մըն է, և թէ Արեւմտեան Եւրոպայի Տէրութեանց համար փորձուած կամ հաստատուած կանոնները Ռուսիոյ համար չեն կրնար գործածուիլ։ Ռուսիա ա՛յնպիսի երկիր մը չէ որ ունենայ ժողովրդային միջակ բազմաթիւ դասակարգ մը, Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Գերմանիոյ և Աւստրիոյ պէս։ Աս ալ իրաւ է, բայց Իտալիոյ և Սպանիոյ պէս երկիրներուն համար նոյն իսկ, որոնց տնտեսական կացութիւնը Ռուսիոյ կացութեան հետ շատ նմանութիւններ ունի, հանրային պարտքը երբէք մասնաւորութիւն չգացեր եթէ ելմտացոյցի հասոյթներուն հարիւրին 20ն ալ բռնէ։

Երբ պարտքին և անոր յատկացուած տոկոսին այս մերկ թիւերէն անցնինք պարտքին ծագումը և պատճառները քննելու, և փոխառութեանց հանդէպ գտնուած արտադրող շահու աղբիւրները նկատի առնենք, կարեւոր խորհրդածութիւններու կ'առաջնորդէ մեզ այս նկատողութիւնը.—

Ռուսական պարտքին մեծագոյն մասը առաջ եկած է երկաթեայ գիծերուն շինութենէն և գնումէն։ Պարտքին գրեթէ կէսը — Մ. Արեւելեան պատերազմին առթիւ վերջին փոխառութենէն առաջ — երկաթուղիներու համար գործածուած է։ 1903ի ռուսական ելմտացոյցին մէջ կը տեսնենք թէ հանրային պարտքին յատկացուած 288 միլիոն րուպլի տարեկան տոկոսէն 135 միլիոն 703,000 րուպլը երկաթուղիներուն համար եղած պարտքին յատկացուած է։ Ինչպէս կը տեսնուի, պարտքին հարիւրին 45էն աւելին պատճառը երկաթուղիներն են։

Ես անձնապէս ա՛յն կարծիքը ունիմ թէ Պետութիւնք աղէկ չեն ըներ երկաթուղիները իրենք շինելով և իրենք բանեցնելով, թէ աւելի ուղիղ կ'ըլլայ եթէ ընկերութիւններու մենաշնորհ ընեն. անգլիական և ամերիկեան սիսթէմը ա՛յս է, զոր միշտ պաշտպանած եմ։

Եթէ Ռուս պետութիւնը այս դրութեան հետեւէր, այսօր իր հանրային պարտքը ներկայ չափին կէսը հազիւ պիտի ըլլար, անկէց ալ թերեւս պակաս, և իմ կարծիքով իր վարկը ա՛լ աւելի բարձր պիտի ըլլար։ Բայց Կեդր. Եւրոպայի մէջ ալ օրինակը տրուած է պետական երկաթուղիներու դրութեան, և Ռուսիա այս մասին Գերմա-

---

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ Թիւ 62

ԷՄԻԼ ՇԱՆՊ

ԴԷՊԻ ԲԵՒԵՌ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԱ.

ՀՐԱՇԱԼԻ ՔԱՐԵՐ

Մեծ մարդը նպատակներուն հասնելու տենչով բնաւ ձգտառութեան չտալու ուղեկիցներուն յոգնութիւնը և ժամավաճառ չըլլալու համար։

—Պարոնը, շարժական սանդուխներն ու կեռերը ո՞ւր են, հարցուց Մաքս Բանֆէթի, շատ բարէք տեսնեմ։

Երիտասարդ ֆրանսացին որ վերջին ծայր կը յարգէր կարգապահութիւնը, առանց նկատողութեան առնելու վերջին աստիճան յոգնած ըլլալը, տեղէն ելաւ ու պարաններէ կազմուած շարժական սանդուխն ու կեռերը գտնելով ներկայացուց ճարտարագէտին, բայց անոր հրամանովը կեռերը անդուարից ժայռին խոռոչ ու բարս ծակերուն մէջ և այսպէս սանդուխը պատրաստելով անոր վրայէն վեր մագլցեց, դէպի ժայռին գագաթը, որ ինչպէս կ'ենթադրէր միլիոնատէրը հազիւ երեսուն մէթր բարձրութիւն ունէր։ Մաքս Բանֆէթ ժայռին գագաթէն երբ միւս կողմը դիտեց, հոն տարածուած տեսաւ ճերմակ քարերով և խիստ զարդարուն ու կլոր տեղ մը որ սրահի մը երեւոյթը ունէր։ Տեսութիւնը քանի առաջ մղէր, նոյնչափ ընդարձակ սրահներու շարք մը կ'երեւար աչքին որոնք կարծես մարդոց կողմէ շինուած էին ողորկ ու ճերմակ քարերով և հրաշալի որմանկարներով։ Մաքս Բանֆէթ քառորդի մը չափ դիտելէ ետք այս եզական տեսարանը, վար իջաւ, և մանրամասն բացատրութիւն տուաւ ճարտարագէտին, որ առանց նկատողութեան առնելու ուղեկիցներուն յոգնութիւնը,

—Ուրեմն շուտով վեր ելնենք սա ժայռէն, ըսաւ, և առանց ժամանակ տալու որ մէկը դիտողութիւն ընէ, սկսաւ մագլցիլ պարանէ սանդուխներուն վեր։

Բօլ Մորկիթա ճարտարագէտին քով վազեց հասկցնելու համար թէ, Տանիէլ ու Պեռթէլ ինչպէս նաեւ միւս ընկերները վերջին ծայր յոգնած են. և ասկա՞յ չկրնալով անոր հասնիլ, յառանդ չէշտով մը ընկերներուն դառնալով,

—Ելէ՛ք ընկերներ, ըսաւ, վերջին փորձ մըն ալ ընենք. ժայռին վրայ ելնելէ ու միւս կողմը անցնելէ ետք հարկաւ հանգիստ պիտի ընենք։

Մաքս Բանֆէթ ասկայն ընկերները քաջալերելու դիտաւորով,

—Միւս կողմը աւելի շատ հանգիստ է, ըսաւ, երկննալ պառկելու համար կակուղ աւազ կայ, տեսարանը մանաւանդ վերջին ծայր հմայիչ է. հոն անուշ անուշ կը խօսակցինք. հինգ վեց վայրկեանէն կ'ելլուի։

Մաքս Բանֆէթի այս խօսքերուն վրայ ամէնքը մէկէն ոտքի ելան։ Բօլ Մաւրիթա ամենէն առաջ նաւաստիները ճամբայ հանեց, ետքը պարաններ կախել տուաւ ժայռին գագաթէն դէպ ի վար. որուն կառչելով միացած ուղեւորները սկսան կամաց կամաց վեր բարձրանալ։ Բօլ Մաւրիթա, Տօքթ. Հաւուն և Պեռթէլի շունը Տրակօր միայն մնացած էին ժայռին ստորոտը. Տրակօր չէր կրնար պարաններուն կառչիլ, ուստի անոր համար կախսորրանի պէս բան մը շինեցին, ուշիմ կենդանին առանց աջ ու ձախ շարժելու հանդարտօրէն նստաւ այս կախսորրանին մէջ, զոր վեր քաշեցին ժայռին գագաթէն և բժիշկն ու Մաւրիթա ալ սանդուխներուն կառչելով վեր ելան։

Ճարտարագէտը կորուանին այսպէս վեր ելլելը տեսնելուն պէս,

—Քալեցէ՛ք տեսնենք, ըսաւ, և երբ ճամբայ ըլլալ կը պատրաստուէր, բժիշկը ոտքին տ'ցնելով,

—Այս իրիկուն ա՛լ աւելի ճամբայ քալելը անխոհեմութիւն է, ըսաւ, տե՛սէ՛ք ի՛նչ արգահատելի կացութեան մատնուած ենք, ձեր ուղեկիցներէն և ոչ մէկը տեղէն շարժելու կարողութիւն ունի։

—Անկարելի բան է, բացագանչեց միլիոնատէրը, պէտք է շարունակել ճամբան։

—Բայց պէտք է գիտնաք որ յարեց բժիշկը, մարդկային ուժն ու կարողութիւնը սահման մը ունի, ուրկէ անդին չկրնար անցնիլ. տասը ժամէ ի վեր անընդհատ քալեցինք, ժայռեր մագլցեցինք, զառիվերներ բարձրացանք, մազմէ շատեր մարելու աստիճանին հասան. կաղալ'ցէ՛ք, դիտեցէ՛ք, ձեր խեղճ ուղեկիցներուն ողորմելի կացութիւնը նկատողութեան առէք։ Բժիշկը միլիոնատէրին գութը շարժելու դիտումով,

—Փոքրիկ Պեռթէլին նայեցէք անգամ մը, ըսաւ, խեղճ տղեկը պարզապէս մարած է. այսչափ ատեն համբերեցինք, գիշեր մըն ալ համբերենք, ի՛նչ կրնայ ըլլալ։ Ճարտարագէտը Պեռթէլի անունը երբ լսեց, անմիջապէս զիջողութիւն ընելով,

—Շատ աղէկ, ըսաւ, ինչպէս որ կ'ուզէք այնպէս թող ըլլայ, մինչեւ վաղը հանգստանանք, ամէն մարդ ազատ է ուզած եղանակովը յոգնութիւն առնելու։

Ուղեւորները մեծ հրճուանքով ընդունեցին յոգնութիւն առնելու այս թոյլտուութիւնը և շատեր կերակուր իսկ չուտելով անմիջապէս երկնցան կակուղ աւազներուն վրայ ու սկսան խռկալ։

ԺԲ.

ՄԱՔՍ ԲԱՆՖԷԹԻ ԳԻՒՏԸ

Գիշերը սոսկալի ցուրտ մը մինչեւ ծուծը անցաւ ուղեւորներուն. ամէնքն ալ մուշտակապատ վերարկուներ հագած ըլլալով հանդերձ, չէին կրնար տաքնալ և ինչպէս ձմրան գիշերները փարախներուն մէջ ոչխարները կ'ընեն, ուղեւորներն ալ իրարու փարելով հազիւ կրնային քիչ մը տաքցնել իրենց սառած մարմինները։ Եւ ասկայն յոգնութիւնը այն աստիճան ծանր ազդած էր խեղճերուն վրայ որ ամէնքն ալ խոր քունի մէջ թաղուեցան։ Առաւօտ սովորական ժամանակէն շատ ետք իսկ չէին կրցած արթննալ դեռ։ Այս միջոցին սոսկալի ձայն մը արձագանգեց քարայրին մէջ որուն յաջորդեց քրքջալից ծիծաղ մը և ամենէն ետքն ալ շան հաչիւն մը։ Այս աղմուկէն բոլոր ուղեւորներն ալ արթնցան ու իրենց տեղէն ցատկեցին. քանին թմբրութիւնը դեռ չէին թօթափած և իրենց այս վիճակին մէջ չէին կրնար նշանակութիւն տալ անակնկալին որ սարսափեցուցած էր զիրենք։ Պահ մը ասկայն խնդիրը պարզուիլ սկսաւ ամէնքն ալ մեծ զարմացումի ենթարկուեցան. ելեկտրական երկու լապտերները որոնք ժայռի մը ցից մէկ մասին վրայ ագուցուած էին, պայծառ լոյս մը կը սփռէին, որուն տակ կ'երեւար Մաքս Բանֆէթ իր անվերջ ծիծաղներով ու Տրակօր՝ հսկայ թռչուն մը բռնած երկու ականջներէն։ Մեծղի թռչունը մէկ մէթրէ աւելի հասակ ունէր, կտուցը բաց կապոյտ էր, կուրծքը ճերմակ, Մաքս Բանֆէթ Տրակօրի բերնէն առած էր զայն որ շարունակ փախչիլ կ'ուզէր Բանֆէթի ձեռքէն և մերթ ընդ մերթ այնպիսի ձայն մը կը հանէր որպէս թէ էշ մը կը զռար։

(Շարունակելի)

ծնոյ երկաթուղիները գրաւթիւնը օրինակած է։ Շատ աւելի աղէկ բրած պիտի ըլլար, եթէ ուրիշ օրինակ մը ընտրէին։ Ամէն պարագայի մէջ ճշմարիտ է թէ ռուսական պարտքին կէսը գոյացած է երկաթուղիներու շինութենէն և գնումէն։

Լիւսիէն Վոլֆ կը յայտարարէ թէ Ռուսիոյ պետական երկաթուղիները պետական պարտքին դէմ հաւասարակշռութիւն մը չեն կազմեր, որովհետեւ այդ երկաթուղիները արտադրող ոյժ մը չեն։ Բնական է թէ Ռուսիոյ երկաթուղիները արեւմտեան Եւրոպայի երկաթուղիներուն շահաբերութեան չեն կրնար հաւասարիլ։ Բայց ասիկա բաւ չէ թէ անոնք չեն արտադրեր։ 1903ի նիւտագոյցին մէջ երկաթուղիներուն հասոյթները նշանակուած են 453 միլիոն րուպլ, և ծախք նշանակուած են 317 միլիոն րուպլ. այսպէս զուտ հասոյթը գրեթէ 136 միլիոն րուպլ կամ 365 միլիոն ֆր. է— ոչ միայն յոյժ գնահատելի, այլ նաև պատկառելի գումար մը։ Բայց երկաթուղւոյ ծախքերուն գլխուն մէջ նշանակուած է նաև 99 միլիոն 508,000 րուպլ ծախք մը գիծերուն բարւոքման, հաստատութեան և երկաթուղիներուն ուրիշ պէտքերուն համար։ Ցոյր երկաթուղւոյ ընկերութիւններն ալ Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ պարտաւոր են այս տեսակ ծախքեր ընել։ Անգլիոյ, Միացեալ Նահանգներուն, ինչպէս նաև Ֆրանսայի մէջ, այս ծախքերը գոցելու համար պարտաթուղթեր հրապարակ կը հանուին։ Այդ ծախքերը առեւ՛րդ կը համարուին Ռուսիոյ պետական երկաթուղիներուն համար։ Ասիկա ծայրայեղ խստապահանջութիւն է։ Եթէ սակայն աւելորդ կը սեպուի, հանենք այս 99 միլիոն 508,000 րուպլը 136 միլիոնէն, և կը մնայ 36 միլիոն րուպլ կամ, կլոր հաշուով, 100 միլիոն ֆր. զուտ հասոյթ պետական երկաթուղիներէն, և այս գումարն ալ բնաւ անտեսանելի գումար մը չէ։ Չէ բռնած թէ Լիւսիէն Վոլֆ ի՛նչ հաշուի վրայ հաստատած է ռուսական երկաթուղիներուն «անարտադրութեան» մասին յայտնած կարծիքը։

Եթէ Ռուսիա կարծուածին պէս վճարելու անկարող ըլլար, պիտի պարտաւորուէր ամէն տարի տոկոսին գումարներ փոխ առնել։ Բայց Բարիզի Սակարանին հեղինակը նայելով կը տեսնենք թէ Ռուսիա փոխառութիւններ կատարած է 1890, 1891, 1893, 1894, 1896, 1901 թուականներուն։ Այսպէս Մ. Արեւելեան պատերազմէն առաջ փոխառութիւնները հետզհետէ նուազելու ձգտում մը կ'ունենային։ Այս փոխառութեանց ամենամեծ մասը գործածուած է բարձր տոկոսով հին պարտքերը փոխելու և մէկ մասն ալ կրկին նպատակաւ, —կա՛մ երկաթուղիներու համար կամ Պետական ոսկիի պահեստը ամրապնդելու համար։

1883ին Ռուսիա 23,000 քիլոմէթր միայն երկաթուղի ունէր. հիմա ունի —Եւրոպայի մէջ միայն Ֆինլանտան ալ առնելով — 53,258 քիլոմէթր։ Ասոր վրայ պէտք է աւելցնել իր Մ. Արեւելեան վիթխարի երկաթուղին։ Այս գիծերուն ամենամեծ մասը հիմա պետութեան կը վերաբերի և ինք՝ պետութիւնը կը բանեցնէ զանոնք։ Ասիկա մեր կարծիքով չիտակ բան մը չէ, բայց վերջապէս ելեւմտից զօրաւոր կլիռք մըն է։

Լիւսիէն Վոլֆ կը յայտարարէ թէ ռուսական երկաթուղիներուն մէն մի քիլոմէթրի համար 2200 աթերլին կամ 55,000 ֆր. ծախք եղած է։ Բայց այս կարծիքը հաստատելու համար պէտք էր գտնէ երկիր մը օրինակ բերէր, ուր կարելի ըլլայ մէկ քիլոմէթր երկաթուղին 55,000 ֆր. ծախքով մէջտեղ բերել։ Ես այդպիսի երկիր մը չեմ ճանչնար։ Կարելի է որ բոլորովին տեղական կամ երկրորդական կարեւորութեամբ գիծեր նպաստաւոր գետիններու վրայ ա՛յդքան ծախքով մէջտեղ ելնեն, բայց եթէ խնդիրը քիչ շատ կարեւոր գիծերու վրայ ըլլայ, այդ գումարին կրկնապատիկը կամ նոյն իսկ եռապատիկը պէտք է հաշուել մէկ քիլոմէթրի համար։

Լիւսիէն Վոլֆ Ռուսիոյ վճարելու անկարողութիւնը կը հետեւցնէ նաև ա՛յն պարագայէն թէ իր վաճառականութեան հաշուեկշռին թիւերուն նայելով անկարող է վճարել ամէն տարի իր պարտքին տոկոսը, իր արտասահմանի դրամագլուխներուն սակերը, և ուրիշ ծախքերը։ Ռուսիոյ արտածութիւնները ներածութիւններէն 63 միլիոն 284,000 րուպլ, կամ կլոր հաշուով 170 միլիոն ֆր. աւելի են, ինչպէս Վոլֆ ալ կ'ընդունի։ Բայց այս թիւերը բաւական չեն, կ'ըսէ, Ռուսիոյ ծախքերը գոցելու։

Իրողութիւնները ճիշդ են, բայց անոնցմէ հանուած հետեւութիւնները չափազանցուած են։ Քանի՛ քանի երկիրներ նոյն կացութեան մէջ գտնուած են, և յետոյ իրենք զիրենք գտած են բոլորովին, ինչպէս Միացեալ Նահանգները, որոնք ամբողջ տասնըիններորդ դարուն մէջ արտասահմանի պարտական եղած են, Իտալիա, Սպանիա, Հարաւային Ամերիկա։ Իրենց զարգացման համար պարտաւորուած են դրամագլուխները արտասահմանէն գտնել։

Ռուսիա վերջին 20 տարուան մէջ տնտեսական նշանակալից զարգացում մը ունեցած է։ Կը սկսի ճարտարարուեստ մը ունենալ։ Այսօր այլ եւս նորաձեւութիւն մը եղած է ըսելը թէ Ռուսիոյ մէջ բոլոր ճարտարարուեստական ձեռնարկութիւնները խախտած են։ Մեծ չափազանցութիւն մըն է ասիկա։ Իրաւ է որ արդի պէտքերէն շատ աւելի գործարաններ և հանքեր բացուած են, և առեւտրական ինչ ի՛նչ գործառնութիւններու համար ալ յատկացուած դրամագլուխները քիչ մը շատ են և գեղծումներ պատահած են։ Բայց չափազանցութիւն է ըսելը թէ բոլոր ճարտարարուեստը հիւանդ է Ռուսիոյ մէջ։ Միտտ ծաղկեալ ընկերութիւններ կային հոն պատերազմէն առաջ, որոնց պայման պահուած է, և երբ պատերազմէն վերջ ռուս կառավարութիւնը հոգ տանի բոլոր այդ ձեռնարկութեանց, խիստ հաւանական է որ ամբողջ ռուսական ճարտարարուեստը պիտի բարգաւաճի։

Երկրագործութիւնը իրաւ է թէ հին մեթոտներով տեղի կ'ունենայ, բայց խնդիր դէմ է ըսելը թէ անիկա ուժասպառ եղած է։

Տարակոյս չկայ որ Ռուսիա շատ նիւթական բարեկարգութիւններու պէտք ունի, բայց պէտք է որ սպառած չըլլայ։ Ռուսիա երիտասարդ է. ունի հող, տեղ և իր ստորերկրեայ գանձերը։ Թիւ ալ ունի։ Այս տարրերով ռուս ազգը մեծ ապագայ ունի։

Եթէ պատերազմը տարի մըն ալ տեւէ կամ աւելի երկար, և եթէ Ռուսիա վերջապէս պարտաւորուի պատերազմական հսկայ տուգանք մը վճարելու, կրնայ իր ելմտական կացութիւնը դգրդել։ Բայց պէ՛տք է միթէ թերահաւատիլ Ռուսիոյ վերականգնանութեան վրայ։

Երբ Մեծ Տէրութեան մը գլխուն ասանկ աղէտքներ պատահին, հարեւանցի դիտողներ տարիներով վտանգուած կը համարեն զայն։ Ցիշե՛նք Ամերիկայի Հիւսիսայնոց և Հարաւայնոց Պատերազմը, որու միջոցին Միացեալ Նահանգաց թղթադրամը իր անուանական արժէքին երկու երրորդը կորսնցուց. և անոնց 6 % ֆոնտը 75 և 90ի մինչեւ իջաւ։ Ցիշե՛նք նաև 1870—71 ֆրանսական ճգնաժամը, որուն մէջ մեր 3 % Ռանթը 50էն վար ինկաւ։ Ցիշենք Իտալիոյ փորձութիւնները, որուն 5 % պետական ֆոնտը երկար ատեն 60էն 70ին մինչեւ տատանեցաւ, և Սպանիան, որուն 4% Արտաքինը, որ այսօր 90 է. 30ի մօտեցաւ։

Ռուսիա կրնայ իր վարկը բուժել։

Նայէ Ֆռայէ Բռեսէ

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

«Նայէ Ֆռայէ Բռեսէ»ի Մայիս 2ի երեկոյեան տպագրութենէն

Մ. Արեւելքի ջուրերուն մէջ գտնուող Անգլիացի Թղթակիցներէն ոմանք կարծիք կը յայտնեն թէ ծովակալ Ռօժտէսթվէնսքի Աննամի ծովեզերքներէն Փիլիպեանց ջուրերը մեկնած է, Նէպօկաթովի նաւատորմին սպասելու հոն, և անոր հետ միանալէ վերջ Խաղաղական ովկիանոսին ճամբով Վլատիվոսթօք հասնելու համար։ Բայց երէկի Թուով Աժանս Հավաս Սայկոնէն կը հեռագրէ թէ ռուսական նաւախումբը տակաւին կը գտնուի Ֆրանսական-Աննամական ծովեզերքներուն վրայ և ճիշդ Բոռ Տայիօ՝ Քամրանքէն քանի մը մղոն դէպի հիւսիս։ Անհաւանական չէ որ ծովակալ Ռօժտէսթվէնսքի Նէպօկաթովի նաւախումբին կ'սպասէ, որպէս զի տկար և ծանրաշարժ մարտանաւերէ բաղկացեալ այդ նաւատորմը ճարտնական թեթեւ թորփիլանաւերուն յարձակմանց նշաւակ չըլլայ։ Եւ ահա դարձեալ խնդիր կ'ըլլայ թէ Ռօժտէսթվէնսքի Խաղաղական ովկիանոսին ճամբէ՞ն պիտի երթայ թէ Ֆորմոզայի արեւմտեան ճամբով։ Առաջինը աւելի ապահով է քան այն նեղուցները որոնք լեցուած են տասներ կամ նուազ բազմաթիւ կղզիներով և խարակներով։ Աժանս Հավաս ֆրանսական գործակալութիւն մը ըլլալով աւելի իրազեկ կրնայ ըլլալ քան անգլիացի թղթակիցները. և շատ հաւանական է որ Ռօժտէսթվէնսքի Նէպօկաթովի նաւախումբին պիտի սպասէ Աննամական ծովեզերքին վրայ, և յետոյ պիտի ձեռնարկէ իր ճամբորդութեան դէպի Վլատիվոսթօք Խաղաղականէն մէջէն։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՆ ՎՐԱՅ

Տէյլի Մէյլի Թղթակիցը կը հեռագրէ Սայկոնէն.— Ռուսական նաւատորմին Քամրանքի ծովածոցին մէջ գտնուած ատեն, քանի մը ռուս նաւազներ դասալիք եղան։ Թղթակիցը անոնցմէ երեք հոգիներ նաւուն մէջ առնելով Սայկօն տարաւ։ Չորրորդ մը խղդուեցաւ ծովախորշէն մէջ։ Թղթակիցը Քամրանքի ծոցէն մեկնած ատեն ճամբուն վրայ հանդիպեցաւ հետեւեալ գերման փոխադրանաւերուն, որոնք խարիսխ նետած էին Սէնթ Ժէյմս հրուանդանին առջեւ.— Ալեմանիա Վեստֆալիա, Քառլսեհ, Ֆրիօ, Արբեմբա. Հելեննորն, Գերմանիա Գարավիա, Սերբենիօ և Պռեէնիա, և ուրիշ մը։ Քամրանքի ծովածոցին մէջ գտնուած ռուսական մարտանաւերը հետեւեալներն էին.— Պորոտինօ, Ալեքսանդր Գ., Սուվարով, Օսլապիա, Սիսոյի Վելիքի, Նավարին, Օրել, Նախիմով, Տմիտրի Տոնսքոյ, Օլեկ, Օրորա, Սվիբլանա, Ալմազ, Իզումրուտ, Սեմչուկ, տասը թորփիլանաւած և վեց օժանդակ յածանաւ։ Ծովակալ Ռօժտէսթվէնսքի իր դրօշը պարզած էր Սուվարովի վրայ, իսկ երկրորդ հրամանատարութեան դրօշը պարզած էր Օսլապիա։

Հոնկ Քոնկէ կը հեռագրուի Տէյլի Մէյլի.— Գալթիկեան նաւատորմէն 37 մարտանաւեր անցեալ շաբթու կիսուն կը գտնուէին Հոնկ-Քեօ ծովախորշին մէջ, Քամրանքէն 50 մղոն դէպի հիւսիս։ Երկու լրատար մարտանաւեր, որոնց մէջ հանքածուխ դիզուած էր, մէջտեղ ելան և կրակ ըրին առանց ռումբի։ Քանի մը հարցումներու պատասխանելէ վերջ, նաւապետին յայտարարուեցաւ թէ պէտք է հեռանալ։ Քօզինչանկ չոգենաւը Պանկքօքի ճամբուն վրայ հանդիպեցաւ 44 ռուսական մարտանաւերու Հոնկ-Քոնկ դառնալու միջոցին և հանդիպեցաւ ուրիշ 22 նաւերու, մեծ մասամբ մարտանաւ, որոնք սակայն առջի տեսնուածներուն չէին նմաներ։

ԱՄԵՐԻԿԱ ԵՒ ՌՕԺԴԵՍԹՎԷՆՍՔԻԻ ՓԻԼԻՓՊԵԱՆՑ ՃԱՄԲԱՆ

Նիւ Եորքէ կը հեռագրուի թէ Ամերիկայի մէջ իրարանցում առաջ բերած է Ռօժտէսթվէնսքի Փիլիպպեանց ջուրերը ուղղուած ըլլալուն լուրը։ Ցայտնի է թէ, կ'ըսեն, բոլոր ռուս ծովային ուժերը պիտի համախմբուին Փիլիպպեան ջուրերուն մէջ։ Ամերիկայի ծովային շրջանակներուն մէջ կը կարծուի թէ ռուսական նաւատորմիղը կրնայ շատ դիւրաւ ապաստան գտնել Լուսոն մեծ կղզիին յարմարագոյն ծովախորշերէն մէկուն մէջ, և հոն մնալ առանց յայտնուելու։

ՌՈՒՍ ԶՈՐՔԵՐՈՒՆ ԹԻՒԸ ՄԱՆՉՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ռուս Թերթերը կը յայտարարեն թէ այս միջոցիս Լինէվիչի հրամանատարութեան տակ գտնուած ռուս զօրքերու թիւն է 335,000։ Մուքտէնի ճակատամարտին կորուստներուն հետեւանօք, 350,000 հոգի էր ռուս բանակը 200,000ի իջած էր։ Հետզհետէ հասած օգնական զօրքերը, այսինքն չորրորդ զօրաբանակը, երկու արձակազէն հրեսաբաժիններ, Կովկասեան Խաղաղիններու զօրաբաժինները լեռնային հրետանիի վեց մարտկոցները, 65,000 հոգիի կը հասնին։ Հին վիրաւորներէն 10,000 հոգի ալ պաշտօնինելով իրենց կարգերուն մէջ վերահաստատուած են։ Վլատիվոսթօքի շրջանակին մէջ զօրավար Անտրիվսքէվի հրամանատարութեան տակ գտնուած զօրքերուն թիւը 45,000 է։ Վլատիվոսթօքէն դուրս ձգող ռուս սպայ մը կը յայտարարէ թէ ամրութիւնները շատ լաւ վիճակի մէջ կը գտնուին, և առատ ռազմամթերք ալ կայ։

⁂ Թօքիօյէ կը հեռագրեն «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի.— Մայրաքաղաքը ժամանակէ մը ի վեր լեցուն է նոր զօրքերով, որոնք Օեամայի բանակը պիտի զրկուին։ Մուքտէնի ճակատամարտին հետեւանօք ճարտնական բանակին կրած կորուստները դարմանուած են։ Բայց Ռուսք հազիւ թէ 42,000 նոր զինուոր ընդունած են։ Զօրավար Լինէվիչ կը գտնուի Զանկչունի մէջ։

⁂ 14 օրէ ի վեր բանակցութիւններ կը կատարուին ռուս կառավարութեան և գերման ընկերութեանց միջեւ, որոնք մինչեւ Յունիս 15՝ վեց նոր չոգենաւ պիտի յանձնեն Ռուսիոյ։

ԶԱՏԻԿԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

ՊԱՇՏՕՆԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ ԿԱՒԿԱՍԻՈՅ ՄԷՋ

Նիքոլա կայսր մասնաւոր հրովարտակով նախարարաց յանձնաժողովին և վարիչ ծերակոյտին անդամ անուանեց Կովկասիոյ փոխարքայն կոմս Վորոնցով Տաշքով, որուն ներկայացուցիչը պիտի ըլլայ Պառոն Նոլտէ. որ փոխարքային անունով իրաւունք պիտի ունենայ մասնակցելու վարիչ ծերակոյտին նիստերուն։ Կովկասիոյ վարչութեան վերաբերեալ ա՛յն խնդիրները, որոնք ուղղակի կայսեր որոշման կը կարօտին, Փոխարքային կողմէ պիտի հաղորդուին Պառոն Նոլտէի, որ իր կարգին պիտի ներկայացնէ զանոնք Ն. Վեհափառութեան։

Զատկական Տօնին առթիւ կայսերական հրովարտակով պետական խորհրդական անուանուեցան նաև.— Զօրավար Կրիբբենպէրկ, Թականցեվ և Լոգարէվ ծերակուտականները, ելմտական նախարարի օգնական իշխան Օպէլէնսքի, դատական գործոց նախարարի օգնական Շմէման, ինչպէս նաև Թուլայի Ազնուականութեան մարէշալ Արսենիէվ։

Կայսերական հրովարտակով Ալեքսանդր Նեվսքի պատուանշանը տրուեցաւ նաև Վիեննայի ռուս դեսպան Ուրուսով իշխանին և Միջազգային Իրաւագիտութեան ուսուցիչ Բրօֆ. Մարթէնսի։

Դատական գործոց վարիչ Մանուչին նախարար անուանուեցաւ նոյն գործերուն։

⁂ Զարին կրօնքի ազատութեան հրովարտակը մեծ խնդութիւն պատճառած է Ռուսիոյ ամէն կարգի մարդոց մէջ։ Նոյն հրովարտակով կրօնական ազատութիւն կը տրուի նաև Լամայեան կոչուած ոչ-օրթոտոքս ռուս դաւանութեան, որուն հետեւողները այսուհետեւ պաշտօնական գրութիւններու մէջ կռապաշտ և հեթանոս պիտի չկոչուին։

⁂ Բայց կրօնքի այդ հրովարտակը ուղղակի վարիչ Ծերակոյտին ուղղուած է, որ Զարին հրամանին համեմատ իրաւունք ունի իր դիտողութիւնները ընելու։ Ռուս Թերթերը կասկած կը յայտնեն թէ Ծերակոյտին որոշումը մի՛ գուցէ աննպաստ ըլլայ ոչ-օրթոտոքսներուն։

⁂ Ապրիլ 29ին Մոսկուայի Րօկօչքի հրապարակին վրայ վերաբացման հանդէսը կատարուեցաւ հին հաւատացեալներու եկեղեցիներուն, որոնք 49 տարիէ գոցուած էին։ Հանդիսական արարողութեան ներկայ էին Զարին կողմէ իշխան Կօլիցին և կոմս Շէրէմէթիէվ, ինչպէս նաև քաղաքապետ Վոլքով։ Հին Հաւատացեալներուն խումբին մէջ կան հարուստ վաճառականներ, որոնց ներկայացուցիչները Մայիս 2ին Զարին պիտի ներկայանային։ Կ'ըսուի թէ անոնք մարդասիրական նպատակով խիստ կարեւոր նուէր մը պիտի ընեն։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ՄԱՐՈՔ

ԿՈՄՍ ԹԱԹԷՆՊԱԽԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մարոքի գերման լիազօր ներկայացուցիչ կոմս Թաթէնպախ, Թանճէրի մէջ խմբագրի մը հետ ունեցած տեսակցութեան ատեն հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ.—

— «Գերմանիա բարգաւաճելու համար անդի յարաճուն պէտք ունի։ Ժողովուրդը արագ կ'աճի և կառավարութիւնը, հոգածու իր շահերուն, պէտք է հոգ տանի անոր գոյութեան։ Երկրորդ, իր վաճառականութեան եւ ճարտարարուեստին տարածումը պաշտպանելու պէտք ունի այն արգելքներուն դէմ որոնք կը յարուցուին անոր դէմ օտար երկիրներու մէջ։ Միւս Տէրութիւնները ընդարձակ գաղթականութիւններ ունին ուր կրնան իրենց վաճառականութիւնը նպաստաւորել մասնաւոր սակագիններով։ Գերման գաղթային երկիրները քիչ են և փոքր։ Երբ Գերմանիա կը փորձէ շարժիլ, ամէն անգամուն ալ իր դէմը կը գտնէ տէրութեանց միջեւ համաձայնութիւն մը, որ կը փորձէ հակառակիլ իրեն։ Եւ սակայն գերմանիոյ ընթացքը ուղիղ և օրինական է։ Թրանսվալի պատերազմին առեւ խիստ չէզոքութիւն մը պահեցինք։ Արդիւնքը սա եղաւ որ Անգլիա հազիւ յաղթական դուրս ելած կռիւէն, գերման շահերուն քանդման նախապատուութեամբ սակագին մը հաստատեց։ Նոյնպէս եղաւ նաև ուրիշ տեղերու մէջ։ Գալով Մարոքի, Գերմանիա մասնակից է Մադրիտի դաշնագրին և հետեւաբար ամէնէն նպաստաւորեալ ազգին պայմանները պէտք է վայելէ։ Ասկէց զատ, գերման վաճառականութիւնը Մարոքի մէջ այնքան կարեւորութիւն մը ստացած է որ կարելի չէ զայն հաշուի չառնել։ Այնպէս որ, երբ կը տեսնենք որ կը փորձուի Մարոքի մէջ ալ մտցնել նախապատուութեան նոյն քաղաքականութիւնը, ստիպուած ենք բողոքելու։ Եթէ Ֆրանսա յարաբերութեան մտնէր Գերմանիոյ հետ, բաւական մը ձանձրոյթ պակսած պիտի ըլլար և երբ տէրութիւնք դրացի են, պէտք է աւելի զգուշանալ թիւրիմացութիւններէ։ Գերմանիա ցոյց տուաւ Ֆրանսայի թէ չէր կրնար այս կամ այն տէրութեանց միջեւ մասնաւոր համաձայնութիւններ կնքել, մինչ անդին կար միջազգային պայմանագրութիւն մը, ուր Մարոքի էմիրն ալ ստորագրութիւն ունէր։ Ֆրանսա այժմ բանակցութեան մտնել կ'առաջարկէ և տրամադիր կ'երեւայ արտօնութիւններ տալու. բայց Գերմանիա նոյն սխալը չկրնար գործել որով կ'ամբաստանէ ուրիշ տէրութիւնները, բանի տեղ չդնելով ինքն ալ Մադրիտի դաշնագիրը։ Գերմանիոյ հետեւելիք ճամբան որոշ է. կը պահանջէ միւս պետութեանց հաւասար իրաւունք և կը պնդէ Մարոքեան կայսրութեան ամբողջութեան պահպանման վրայ։ Ֆասի մէջ իմ պաշտօնս է շնորհակալ ըլլալ Էմիրին այն ընդունելութեան համար որուն առարկայ եղաւ Վիլհէլմ կայսր և կրկնել այս մասին կայսեր կողմէ տրուած ապահովութիւնները։ Ես առեւտրական համաձայնութեան մը կնքման համար ո՛չ առաջարկութիւն մը ունիմ ընելիք և ոչ ալ ռեւէ պայման խնդրելու մտադրութիւն։ Գերմանիա՝ միջազգային համաժողովի մը գումարումն ալ չպահանջեր, այլ հաստատապէս ուժ պիտի տայ առանձին առաջարկի մը, երբ էմիրին կողմէ ըլլայ ան, իբր միակ լուծումը արդի անտեսական շահու պայքարին։»

Թղթակիցը կ'ըսէ.—Կոմս Թաթէնպախի յայտարարութիւններէն յայտնի կ'երեւայ թէ գերմանիա կ'ուզէ հաստատել կացութիւնը այ՛նպէս՝ ինչպէս որ էր Ֆրանքօ-անգլիական համաձայնութենէն առաջ։

⁂ Լոնտոնի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ քաղաքական մեծ կարեւորութիւն կը տրուի կոմս Թաթէնպախի յայտարարութեանց, որոնք գերման կառավարութեան իբրեւ բուն կարծիքը կ'ընդունուին։ Կ'ըսուի թէ Գերմանիա անգլօ-ֆրանսական պայմանագրութենէն առաջ հաւկցուցեր է Անգլիոյ թէ պիտի չընդունի ոեւէ փոփոխութիւն Մարոքի մասին Մադրիտի պայմանագրութեան մէջ։

⁂ Թանճէրի անգլիական դեսպան Մր. Լօութըր տեսակցութեան մը միջոցին հետեւեալը ըսաւ Թանի Թղթակցին.— Հազիւ մինչեւ այսօր պիտի կրնայի իմ յանձնարարական թուղթերս Էմիրէն ներկայացնել Ֆասի մէջ։ Բայց կառավարութեանս կողմէ տրուած նոր հրահանգներուս համաձայն երեք շաբթէն այս ճամբորդութիւնը պիտի ընեմ և Էմիրէն կողմէ գալիք հետեւորդներուն կը սպասեմ։ Ֆաս կ'երթամ ո՛չ միայն պարզ ծեսակերպ պաշտօնավարութեան մը համար, այլ կատարելու համար նաև անգլօ-ֆրանսական պայմանագրութեան այն յօդուածը, որով երկու դաշնակից Տէրութիւնք իրարու խօսք տուած են դիւանագիտական օժանդակութիւն մատուցանել իրարու այդ պայմանագրութիւնը գործադրելու համար։ Իմ կառավարութիւնս կը փութացնէ զիս ա՛յն պատճառաւ նաև որ անգլօ-ֆրանսական պայմանագրութիւնը երրորդներու շահերուն վնասելու բնութիւնը չունի բնաւ, այլ Մարոքը աւելի ապահով շահաստանի մը պիտի վերածէ ամէնուն համար։

⁂ Անգլ. կառավարութիւնը պաշտօնապէս իմացուցեր է Ֆրանսայի թէ Թանճէրի անգլ. դեսպանը յատկապէս Ֆաս կը զրկուի ֆրանսական առաջարկութիւններուն ոյժ տալու։

⁂ Թանճէրէ եկած վերջին լուրերը կ'ըսեն թէ ֆրանսական պատուիրակութեան պաշտօնը Ֆասի մէջ դժուարութիւններու պատահեր է։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԼՈՆՏՈՆ, 3 Մայիս.— Դիւանագիտական նոր կնճռոտութիւններէ կը վախցուի Ֆրանսայի և Ճարոնի միջեւ, Գալթիկի նաւատորմին պատճառաւ։ Ճարոն աստղ լուր առած է որ ծովակալ Ռօժտէսթվէնսքի Քամրանքէ մեկնելէ ետք գտնուած է դեռ ֆրանսական երկիրներ Աննամ և այլն, ուրեմ պաշար և ածուխ առած է։ Կը հերքուի այն լուրը թէ Ռօժտէսթվէնսքի և Նէպօկաթով միացած են։ Ոչ մէկը որոշ գիտէ թէ ո՞ւր են երկու ռուս ծովակալները, այն լուրէն ի վեր թէ ռուսական 28 նաւեր անցած շաբաթ օր նշմարուած են Քամրանքէ 60 մղոն հիւսիս Գիկ-Քոնկի ծոցին մէջ. Կարգ մը զինուորական շրջանակներու մէջ կը կարծուի թէ Ռօժտէսթվէնսքիի ծրագիրն է զատել նաւատորմէն իր սրնթաց յածանաւերը անկախ պատերազմ մը մղելու համար, որպէս զի Ճարոնի հաղորդակցութիւնները խզէ ցամաքային հետ։ Տէյլի Մէյլ կը գրէ թէ անգլ. կառավարութիւնը ամէն զգուշաւորութիւն կը տեսնէ Հոնկ-Քոնկը պաշտպանելու վիճակի մէջ դնելու համար. Հնդկական երկու զօրագունդեր նաւ գրուած չէին, բայց վերջին պահուն վար դրուեցան։

— Ուաշինկթընէ կը հեռագրուի Մօրնինկ Փոսթ.— Անգլիական կառավարութիւնը Չինաստանի ուղղեց ծանուցագիր մը նման Միացեալ Նահանգաց ծանուցագրին։ Անգլիա գիտել կուտայ Չինու թէ պէտք է բացարձակ չէզոքութիւն պահէ ներկայ պատերազմին մէջ։ Հետեւաբար, Չին պէտք չէ թողու տայ Շանկայի մէջ գտնուող ռուս մարտանաւերուն որ բաց ծով ելլեն. Չին պէտք չէ թող տայ Ռուսերուն որ իր ոեւէ մէկ նաւահանգիստը գործածեն իբր նաւային խարիսխ։ Նոյն հեռագիրը կ'ըսէ նաև թէ դիւանագիտական շրջանակի մէջ կը հաստատուի որ Շանկայ գտնուող ռուս մարտանաւերը պիտի փորձեն փախչիլ, և թէ չինական կառավարութիւնը ազդու միջոցներ ի գործ չդնէ բռնի բարիպելու համար զանոնք որ տեղերնին մնան։

ՊԵԹԵՐՍՊՈՒՐԿ.— Զարը այսօր այցելեց անցուց Զառսքօյէ Սէլօի մէջ, փոքր արտադրութեամբ թնդանօթներով զինուած չորս գումարտակներ որոնք պատերազմի դաշտը պիտի մեկնին։

ՊԱՐԻԶ.— Պարիզի ճարոնական դեսպանատան քարտուղարը հերքեց Ֆրանսայի արտաքին գործոց պաշտօնատան թէ Գալթիկի նաւատորմը դեռ ֆրանսական ջուրե՞րը կը գտնուի։ Պատասխանուեցաւ իրեն թէ այնպէս կը կարծուի որ Ռուս բոլոր մարտանաւերը մեկնած են ֆրանսական ջուրերէն։

ԼՈՆՏՈՆ.— Պեթերսպուրկէ կը հեռագրուի թէ ռուս երկու յածանաւ, չորս թորփիլանաւ և չորս թորփիլահալած, ամէն պիտոյք լրացնելէ վերջ Վլատիվոսթօքէ ճամբայ ելան երէկ, կէս գիշերին։ Ծովու վրայ կարեւոր դէպքերու կը սպասուի։

ՊԵՐԼԻՆ.— Ուաշինկթընէ լուր կը տրուի թէ Ռուսիա մարտանաւեր գնեց Չիլիէն և Արժանթինէն։ Այս մարտանաւերը մտերս Չինական ջուրերուն մէջ պիտի միանան Գալթիկի նաւատորմին։

ԼՈՆՏՈՆ.— Զրոյց կայ թէ բժիշկները խորհուրդ տուեր են Գերման կայսեր որ իր ուղեւորութենէն անմիջապէս ետքը ժամանակ մը հանգիստ վայելէ։ Զրոյցի մը նայելով Վիլհէլմ Բ. Վենետիկի մէջ պիտի հանդիպի Աւստրիոյ-Հունգարիոյ արտաքին գործոց նախարար Կոլուխովսքի կոմսին, որուն հետ երկար տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ։

ՎԻԵՆՆԱ.— Ալմանական անգլիական նաւատորմիղը յուլիս 10ին Գրէսթ ժամանելով, շաբաթ մը հոն պիտի մնայ։

ՊԱՐԻԶ.— Ֆասէն առնուած վերջին լուրերու նայելով ֆրանսական պատուիրակութեան և Մարոքի կառավարութեան միջեւ կատարուած բանակցութիւնները այս միջոցիս շատ չեն յառաջդիմեր։ Թանճէրի մէջ այնպէս կը նկատուի թէ բանակցութիւնները այն ատեն պիտի փութացուին, երբ դիւանագիտական կամ... պատուիրակութիւններ Մարոքի մայրաքաղաքը ժամանեն։

ՊԵՐԼԻՆ.— Գերման լրագիրները շատ կը գրեն անգլիական պատուիրակութեան մը Մարոք զրկուելու խնդիրով, Ընդհանուր պատասխանութիւնը այն է թէ Անգլիա կ'ուզէ դիրք մը գրաւել Գերմանիոյ դէմ։

ՊԱՐԻԶ.— Պելճիայ Թագաւորը ճաշ մը տուաւ Անգլիոյ Թագաւորին ի պատիւ։

ՄԻԼԱՆ.— Վինըր Պանճվէռրայնի Տնօրէն Մ. Մօրիս Գոտիէր մեռաւ։

ՎԻԵՆՆԱ.— Սաքսոնիոյ Թագաւորը, տառերուն, փոխադարձ այցելութիւն տալու Աւստրիոյ արտաքին գործոց նախարար Կոլուխովսքի կոմսին։ Կէս օրէն ետքը Թագաւորը Հօֆպուրկի մէջ ընդունեց դեսպանական մարմինը։ Իրիկունը, Հօֆպուրկի մէջ ճաշ հացկերոյթ մը տրուեցաւ ի պատիւ Թագաւորին։ Խիստ ջերմիկ բաժակաճառներ արտասանուեցան։ Սաքսոնիոյ Թագաւորը ըսաւ թէ պիտի ջանայ երկու գերդաստաններուն և երկու երկիրներուն միջեւ եղած մտերմական բարեկամութիւնը և յիշեց երկու երկիրներուն միջեւ 1863էն ի վեր եղած զինքի եղբայրակցութիւնը։

ԱԶԴ.— Առաջիկայ Կիրակի ապրիլ 24 Ցուցութին էֆ. Գնաճեանի հոգւոյն համար ըստ փափաքանաց Գնաճեան գերդաստանին Կէտիք Փաշայի Ս. Ցովհաննէս եկեղեցին մէջ յատուկ Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ Տ. Վահան Ծ. վրդ. Ցակոբեան, զոր ի գիտութիւն կը ծանուցուի բարեպաշտ ժողովրդեան։

ԱԶԴ.— Ցառաջիկայ Շաբաթ օր (23 Ապրիլ) Գեր. Փոխանորդ Գեր. Տ. Գաբրիէլ եպս. Ճէվահիրճեան ըստ սովորութեան՝ կանոնց համար Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ Ս. Եկեղեցւոյ մէջ, զոր ի գիտութիւն կը ծանուցանենք։

Ստամպօլ, 20 Ապրիլ 1905

Տանօր.— Սկզբնաւորութիւն ժամերգութեան ի ժամ 1 ու կէս։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԵՐԷԿՈՒԱՆ ՀԱՆԴԻՍՆԵՐԸ

Գումգաբուի Մայր եկեղեցիին մէջ երէկ առտու կանանց յատուկ պատարագ մատոյց, ըստ սովորութեան, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը, ի ներկայութեան կիներու խուռներամ բազմութեան մը։ Դասին մէջ ներկայ էին Տիկին Բարթող փաշա և եղբայրը Միհրդատ էֆ.։ Ճաշու գրքէն ետք, Ն. Սրբազնութիւնը հետաքրքիր քարոզ մը խօսեցաւ բնաբան առնելով. «Զի ամենայն տուրք բարիք և ամենայն պարգև կատարեալք ի վերուստ են առեալ» խօսքը. բացատրեց թէ աշխարհի վայելքները և պարգեւները մեզի կը մատուցանեն, այսինքն՝ մենք հարստութիւն, արտաքին հրապոյր և մտքի հմտութիւն ունինք և այդ աստուծոյ շնորհած պարգեւները եթէ երբեք չգիտնանք ի բարին գործածել, անանք փոխանակ մեզի օգտակար ըլլալու, ընդհակառակը մեզ կը մոլորեցնեն և գէշի կը մղեն։ Պատարագի արարողութիւններուն աւարտումին, Ս. Պատրիարքն առաջնորդուեցաւ Պատրիարքարան ուր նախագահեց ընտանեկան սեղանի մը որուն ներկայ գտնուեցան բացի եկեղեցական և աշխարհական ծանօթ անձնաւորութիւններէ՝ Տիկին Երանուհի Բարթող փաշա, Տիկին Մ. Տէր-Ներսէսեան Օր. Օր. Ամենեան ևն. ևն.։

Կանխաւ ծանուցուածին համաձայն, երէկ Պատրիարքարան փութացած էին մայրաքաղաքիս բոլոր թաղային վարժարաններուն երկսեռ աշակերտաց ներկայացուցիչները, թուով 400ի չափ, իրենց Տեսուչներով, ուսուցիչներով և ուսուցչուհիներով, թէ փոխադարձ այցելութիւն մը տալու Ս. Պատրիարք Հօր և թէ շնորհաւորելու Ս. Զատկի տօնը։ Պատրիարքարանի դահլիճը այնքան նեղ և անձուկ գալ սկսաւ սակայն աշակերտներու այս ահռելի խումբին որ, Ս. Պատրիարք Հօր կարգադրութեամբ երկսեռ աշակերտները իրենց առաջ իջեցուեցան Մայր եկեղեցի, ուր տեղի ունեցաւ պաշտօնական ընդունելութեան հանդէսը, և ուր ներկայ գտնուեցաւ նաև Պարտիզակի Բ. վարժարանի Տնօրէն Մր. Ալէն՝ Մինաս էֆ. Տալեանի հետ։

Նախ խօսք առաւ Պէրպէրեան էֆ. որ իր հետ բերած էր նաև վարժարանին աւագագոյներէն պատգամաւորութիւն մը, և ըսաւ թէ ուսանողներու այս հաւաքումը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ անկեղծ սիրոյ արտայայտութիւնն առ Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքն որ սերտիւ փարած է ուսանողութեան և կը խրախուսէ զանոնք իր յաճախակի այցելութիւններով։ Ցեղայ աշակերտներու և աշակերտուհիներու կողմէ ճառեր խօսուեցան փոխն ի փոխ, որոնք ամէնքն ալ Ս. Պատրիարք Հօր գովեստը կը կարդային իբրեւ կրթասէր, ուսումնասէր Պատրիարք և Զատկի տօնը կը շնորհաւորէին, առիթ մը համարելով զայն իրենց սիրոյ արտայայտութեան։ Ապա Ուսումն. Խորհրդոյ կողմէ Պետրոս էֆ. Կարապետեան արտասանեց ճառախօսութիւն մը որով կ'ըսէր. «Ո՛չ մէկ Պատրիարք, նախորդները ակնարկելով, այնքան հոգածութիւն ցուցուցած է դպրոցներու համար։ Եւ իրօք ո՛ր Պատրիարքը դպրոցները այցելած, ուսանողները խրախուսած, ուսուցիչները քաջալերած է այսքան յաճախ, և այնքան երկար ժամեր զոհելով անոնց մօտ»։ Այս բոլոր ճառերուն աւարտումէն ետք, որոնց ամէնքն ալ ծափերու մէջ կը վերջանային, խօսք առաւ Ս. Պատրիարք Հայրը և ըսաւ. «Շնորհակալ եմ այն զգացումներուն համար որոնք արտայայտուեցան այսօր։ Փոխադարձ այցելութեան մը կը սպասէի արդէն։ Մանկավարժական ուղղութիւնս գրաւեց վերջին ճառախօսութիւնը որով բացատրութիւն կ'ուզուէր կարծես իմ՝ վարժարանները այցելելուս և ուսանողները այնքան սիրելուս վրայ։ Ասոր պատճառը պարզ է, եւ՝ իբր վարժապետ Պատրիարք, բնական է որ մասնաւոր գուրգուրանքով մը վերաբերուիմ այդ գործին։ Պէտք է գիտնալ նաև թէ, ինչ որ Պատրիարք մը կը գործէ, արդիւնքն է Վարչութեան, որ ինքն ալ համերաշխաբար կը ձայնակցի Պատրիարքին և գործադրութիւնը կը թողու անոր»։ Ն. Սրբազնութիւն յետոյ յորդորեց ներկայ աշակերտները սիրել իրենց դպրոցը և գիրքը, քաջալերեց ուսուցիչները որոնց մէջ, ըսաւ, թէև ընտիր տարրեր չեն պակսիր և սակայն կը գտնուին նաև անանկներ որոնք կոչումին բարձրութիւնը չունին եւ չեն ուզեր զարգանալ։ Հուսկ ապա բարեմաղթութիւններ ըրաւ Վեհ. Սուլթանին համար Որուն հովանիին տակ կը զարգանան բոլոր Հայ վարժարանները։

Հանդէսը վերջացաւ պահպանիչով, ուրկէ ետք բոլոր աշակերտները մի առ մի Ս. Պատրիարք Հօր աջը համբուրեցին և մէյ մէկ թուղթ շաքար առնելով մեկնեցան ճառագայթելով։

ՊՈԼՍՈՅ ԹԱՂԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ

Ստացանք մայրաքաղաքիս թաղային վարժարանաց վիճակացոյց պատկերը, որ պատրաստուած է Ուսումն. Խորհրդոյ կողմէ, և կը ցուցնէ անոնց 1905 Յունվար 1ի վիճակը։ Այս վիճակացոյցէն կը տեսնուի թէ 1866 տղայ աշակերտ, 1267 աշակերտուհի, 1309 մանուկ (տղայ) և 1190 մանուկ (աղջիկ) կը դաստիարակուին Պոլսոյ թաղային վարժարաններուն մէջ 186 ուսուցիչ և 114 ուսուցչուհիի կողմէ, ամսական ծախք 83913 ղրուշով, և հետեւեալ բաժանումներով. — Մայր վարժարան 657 աշակերտ 23 ուսուցիչ, 6140 ղրուշ ծախք։ Կէտիկ-Փաշա, Ս. Մեսրոպեան, 254 10, 3000։ Գում-Գաբուի դպրոց, Պօղոս Վասպուրեան, 291, 12, 1800։ Սամաթիա, Ս. Սահակեան, Նուն-Վարդուհեան, 317, 16, 4650։ Ալթը-Մերմէր, Ներսէսեան, 29, 1, 225։ Նարլը-Գաբու, Խորէն Վառվառեան, 119, 7, 1475։ Գազլը-Չէշմէ, Ազգ. Ս. Փրկչեան Որբանոց, 257, 19 6377։ Մաքրիքէօյ, Տատեան, 252, 13, 4450։ Այ-Ստէֆանօ, Գարամանեան, 25 1, 300։ Եոփ-Գաբու, Լեւոն Վարդուհեան, 120, 5, 1360։ Սալմաթօմրուք, Ս. Թարգմանչաց Բարթողիմէոսեան, 107 4, 840։ Էյուպ-Տէֆթէրտար, Պէզճեան, 39, 1, 450։ Պալաթ, Խորէնեան, 132, 7, 1891։ Խասգիւղ, Ներսէսեան, 182, 11, 1761։ Գասըմ-Փաշա Ս. Մեսրոպեան, 16, 1, 180։ Բերա, Էսայեան, 348 28, 10516։ Նարեկեան, 220, 5, 1245։ Ս. Լուսաւորչեան 60, 2, 490։ Արշակունեան, 139, 4 1500։ Ֆէրիգիւղ, Մեսրոպեան, 57, 3, 626։ Ղալաթիա, Ս. Լուսաւորչեան, 130, 12, 3286։ Պէշիկթաշ, Մաքրուհեան 134, 6, 2450։ Օրթագիւղ, Ս. Թարգմանչաց 133, 9 2200։ Գուրուչէշմէ, Ս. Թարգմանչաց 52, 6, 1090։ Ռումէլի Հիսար, 41, 2, 664։ Գոյաճըգիւղ 16, 1, 340։ Եէնիքէօյ, Մամիկոնեան 29, 1, 324։ Պէօյի Տէրէ, Ս. Հռիփսիմեանց 15 2 700։ Սկիւտար Եէնի-Մահալլէ, Ս. Մեսրոպեան, 24, 1, 168։ Պէյլէրպէյի, Ս. Նիկողայոսեան, 23, 1, 80։ Գանտիլլի, Ս. Առաքելոց, 4, 1, 170։ Իսկիւտար, Ներսէս-Երմոնեան 301, 17, 4988։ Իսկիւտար, Ս. Խաչ, 363, 22, 5550։ Իսկիւտար, Ճեմարան, 143, 8, 2180։ Գատըգիւղ, Արամեան 221, 16, 6000։ Գարթալ, Պէզճեան, 93, 3, 772։ Գնալը, Ներսէսեան, 42, 4, 845։ Ալէմտաղի, Ս. Նշան, 16, 1, 300։ Էթ-Մէյտան, Մաղաքեան, 38, 1, 310։

Առանձին դպրոց կը գտնուի Ղալաթիոյ Կեդր. վարժարանը որ ունի 118 ուսանող, 21 ուսուցիչ և 8687 ղրուշ ծախք։ Իսկ մայրաքաղաքիս պետական և զանազան Հայ ու օտար վարժարանները կը յաճախեն 1545 աշակերտ որոնցմէ 170ը մանչ պետական վարժարաններու, 350 մանչ և 170 աղջիկ մասնաւոր Հայ վարժարաններու, 280 մանչ և 210 աղջիկ Հայ-Հռոմ. և Հայ-Բողոք. վարժարաններու, և 175 մանչ և 190 աղջիկ ալ օտարազգի վարժարաններու մէջ կը դաստիարակուին։

Պոլսոյ վարժարանները 1897ին ունէին 3765 աշակերտ, 199 ուսուցիչ և 85383 ղրուշ ծախք։ 98ին 4883 աշակերտ 249 ուսուցիչ, 63953 ղրշ. ծախք։ 99ին 4923 աշակերտ, 274 ուսուցիչ, 77300 ծախք, 900ին 5351 աշակերտ, 282 ուսուցիչ և 83996 ղրշ. ծախք։ 901ին 5613 աշակերտ, 300 ուսուցիչ և 82915 ղրշ. ծախք։ 902ին 5376 աշակերտ, 288 ուսուցիչ և 83486 ղրշ. ծախք, 903ին 5419 աշակերտ, 305 ուսուցիչ և 82865 ղրշ. ծախք։ 904ին 5580 աշակերտ, 304 ուսուցիչ և 86447 ղրշ. ծախք։

ՍԱՔՍՈՆԻՈՅ Թագաւորին եղբայր Եոհան Ժօրժ Իշխանը, որ Պոլիս կը գտնուի, երէկ ընկերակցութեամբ իր հիւրամեծարին, Կոլս. Թիկնապահ Մէհմէտ Ալի պէյի և իր անձնական թիկնապահին և գերման դեսպանատան թարգմաններէն Մ. Վէպէրի Մայր եկեղեցի գալով ներկայ գտնուեցաւ արարողութեան։ Ցեռայ Իշխանը իր հետեւորդներով և առաջնորդութեամբ Մկրտիչ էֆ. Մէլիքեանի, այցելեց եկեղեցիին գանձարանը և աչքէ անցուց հոն գտնուող եկեղեցական իրեղէնները և մասնաւորաբար իր նօթատետրին մէջ արձանագրեց հոն պատէն կախուած Աստուածամօր պատկերի մը, տակը գրուած արձանագրութիւնը և թուականը։ Այդ պատկերը մօտաւորապէս 150–200 տարուան հնութիւն մը ունի։ Իշխանը պահ մը եւս արարողութիւններուն ունկնդրելէ յետոյ մեկնեցաւ իր հետեւորդներուն հետ յանձնարարելով Մէլիքեան էֆ.ի որ իր բարեւները հաղորդէ Ս. Պատրիարք Հօր։

ՓԱՍԱՐԱՅԻ Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ վերաշինութիւնը որ ըստ օրէնքով կը տարուի տեղւոյն քահանային և ժողովուրդին ջանքովը։ Իսկ Տ. Սերովբէ վրդ. Սամուէլեան Զաղատա մեկնած է Զատկական տօնը հոն անցընելու համար։

ՊԱՑՂՋԻՏԵՆ Աղթամար գրկուած մտքերուն քանիյ ձեռնադրուելով վերադարձած են իրենց տեղերը։ Առաջն. տեղապահ Տ. Էմմանուէլ վրդ. նկատելով քահանաներու չգոյութիւնը, յանձնարարած է նորընծաներուն որպէսզի քառասունքը չըրացուցած Ս. Զատկի առթիւ պատարագ մատուցանեն։

ՀԱՅԷՇԻՍԱՆԻ հոգեւոր հովիւ Տ. Մկրտիչ քհ. Չլլատեան Մարտ 24ին Ուսէզէն ճամբայ ելած և նոյն ամսոյ 29ին Ճիպուքի հասնելով ընդունուած է տեղւոյն վաճառականներէն Մաթիկ էֆ. Գէորգօֆի և Ռուբէն էֆ. Որբերեանի կողմէ և Մաթիկ էֆ.ի բնակարանը իջեւանած է։ Կիրակի օր Տ. Մկրտիչ քհ.ի ներկայութեան տեղւոյն Հայ գաղութին Ս. Պատարագ մատուցած է Գէորգօֆի բնակարանին մէկ սենեկին մէջ և քարոզած ու կարդացած է Պատրիարքական կոնդակը։ Արարողութիւններէն յետոյ մկրտած է տանտիրոջ զաւակը և անունը դրած է Տիրան։ Հետեւեալ օրը Տ. Մկրտիչ քհ. Տիար Գէորգօֆի հետ այցելած է տեղւոյն ֆրանսական կառավարիչին և ներկայացուցած է Ս. Պատրիարք Հօր յանձնարարագիրը։ Կառավարիչը յայտնած է թէ Հայերը լաւ դիրք մը ունին տեղւոյն մէջ և ամէնքն ալ պատուաւոր անհատներ են՝ և պատիւ կը բերեն իրենց համայնքին։ Կառավարիչը յանձնարարած է նաեւ Տ. Մկրտիչ քհ.ին որ իր բարեւները հաղորդէ Ս. Պատրիարք Հօր։ Չլլատեան քհ. Ապրիլ 11ին Հարրար մեկնած է Զատիկը հոն անցնելու համար և անկէ Ատիս-Ապապա պիտի մեկնի։ Իսկ Եթովպիոյ և չլջականներուն մէջ գտնուող Հայերուն վրայ ընդարձակ տեղեկագիր մը գրկել խոստացած է՝ Ատիս Ապապայէն։

ՓԱՆՏԻԱՅԻ ազգայնոց թաղականին համաձայն Տաղկազարդի Կիրակի օրը քուէարկութիւն կատարուած է, 26 ազգայիններու մասնակցութեամբը և Թաղ. Խորհրդոյ անդամ ընտրուած են Տեարք Սարգիս Փուլումեան, Սիօն Սավալանեան և Յակոբ Մինասեան։ Այս ընտրութիւնը Պատրիարքարան հաղորդուելով հաստատութիւնը խնդրուած է։

ԽԱՐԲԵՐԴԻ Կրօն. Ժողովին ընտրութիւնը հաստատուած և օրհնութեան կոնդակը գրկուած էր։ Նորընտիր Կրօն. Ժողովը ընդունելով Ս. Պատրիարք Հօր կոնդակը, ստանձնած է իր պաշտօնը, խոստանալով արդիւնաւորել իրեն յանձնուած պաշտօնը։

ԱՄԵՆ. Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը յառաջիկայ Կիրակի հանդիսաւոր Ս. Պատարագ և պաշտօն պիտի մատուցանէ Գումգաբուի Դրսի Ս. Յարութիւն եկեղեցիին մէջ ի հանգիստ հոգւոյ Պէզճեան մեծանուն Յարութիւն Ամիրայի։

"ՏՕԼՄԱ ԵԷ„

Շուկան կամ փողոցը կամ ո՛ւ և է հանրային տեղ հանդիպա՞ծ էք Քէլէօին, Ցնցոտիներ հագած՝ երկայնահասակ, վաթսունի մօտ Հայ մըն է ան, որ ձեռքը զաւազան մը բռնած աջ ու ձախ նայելով և չարունակ ետին դառնալով արագ արագ կը քալէ։ Մինչդեռ փողոցային սրիկաներ, զուարճասէրներ և չատ անգամ ալ լուրջ մարդիկ անոր ետեւէն կը պոռան տօլմա եէ՛ Քէլէօ։ Այն ատեն է որ կը փըրփըրի Քէլէօ ու կը սկսի մայթէն չարքը հայհոյութիւններու, առանց ուշադրութիւն ընելու թէ ի՛նչ ծանր հայհոյանքներ են իր արտասանածները։ Քէլէօ՝ տարիներու ընթացքին մէջ այնչափ վարժուած է այս արարողութիւններուն որ, եթէ ետեւէն կանչող չըլլայ ու անզգայի մնայ իր շուկայէն անցքը, յառաջապէս աջ ու ձախ կը նայի, տեղ տեղ կանգ կ'առնէ, ետին կը դառնայ, կը հազայ. բարձր կը խօսի, մինչեւ որ զգացնէ իր գոյութիւնը ու ետեւէն պոռալ տայ, տօլմա եէ՛ Քէլէօ։ Ասիկա հաճոյք մըն է Քէլէօի համար որ չկրնար ապրիլ առանց այս հայհոյանքներուն ու իր փոխադարձաբար ուղղած հայհոյանքին։

Քէլէօ մինակը չէ սակայն որ այս տեսակ վարժուած է, շատեր կան որ արտաքին երեւոյթով մաքուր հագուած ըլլալով հանդերձ Քէլէօներ են բնաւորութեամբ և չարունակ մարդ կը փնտռեն որ իրենց հասցէին ուղղէ տօլմա եէ՛ ու իրենք ալ առիթ ունենան հայհոյանքներ մայթելու։ Այս հիւանդութիւնով վարակուած է Սուրհանդակ թերթը, որ չարունակ խնդիր կը յարուցանէ մեզի հետ վիճելու և ամէն անգամին ալ խայտառակ ըլլալով հանդերձ՝ չկրնար իր ու երբ բերնին չափը տանք, կ'երթայ մեր բարեկամներէն գթութիւն կը հայցէ, գանգատելով անոնց թէ Մանզումէ կը հարուածէ զինք և աջ ու ձախ նայիլ չտար։

Այս թերթը՝ երէկ՝ օրինակ մը բան գրած է Մանզումէի հասցէին, զոր կարդալով զայրոյթէ աւելի արգահատանք զգացինք վրան, որ զինք ծիրանեցուած նաւու մը նման ամէն հովէ կը տատանի և իր իսկ ձեռքովը կուգայ վճռել իր դատապարտութիւնը։

Սուրհանդակի ընթերցողները կը գանգատին եղեր թէ «Ինչո՛ւ Սուրհանդակ միշտ «Մանզումէ»էն օր մը ետք կու տայ քաղաքական լուրերը և «Մանզումէ»ի մէջ առջի օր ամէն բան կարդալ ետք հետեւեալ օրը «Սուրհանդակ»ի մէջ կը տեսնեն միեւնոյն լուրը»։

Ընթերցողները այս արդար գանգատին ի՛նչ տրամաբանական պատասխան տալ կը հաւնիք։ Տեսէք ի՛նչ կ'ըսէ Սուրհանդակ։ Իրենք եւրոպական թերթերուն նոյն օրուան թուականով կը դնեն եղեր յօդուածին գլուխը, մինչդեռ Մանզումէ այդ թուականը կը փոխէ եղեր։

Տեսա՛ք տրամաբանական պատասխանը. խելք ըսածդ ալ ասանկ ըլլալու է։ Սուրհանդակ գրեց, ընթերցողներն ալ կլլեցին գնաց։

Միամիտ թերթը սակայն չի մտածեր որ խնդիրը թուականին վրայ չէ, լուրին թարմութեանը վրայ է և ընթերցողը Մանզումէի մէջ լուր մը այն օր կարդալէ ետք հետեւեալ օրը երբ Սուրհանդակի մէջ տեսնէ զայն, ալ ասանկ չազդակրաւութիւններ կը կլլէ։

Թուականը ի՛նչ առնչութիւն ունի լուրին հետ. անոր ուշագրաւութիւն դարձնող բան չըլլար։ Անձրևած Սուրհանդակ թուականի խնդիր մը բանէր ու օրինակ մը բան գրեր թերթին առաջին երեսին մէջ զետեղեր է զայն, իբրեւ հանրութեան համար աւագ կարեւորութիւն ունեցող խնդիր։ Միամիտը իր մտքովը փառաւորապէս ջախջախեր է Մանզումէն և յետոյ վերջն ալ հաւկնելով որ այնչափ ծիծաղելի ճառախօսութիւն մը իր կարկեցուցիչ պատասխանը կրնայ ունենալ Մանզումէի մէջ, յայտարարեր է որ «Պիտի չկրնանք պատասխանել իր գրածներուն դէմ ըլլալով ո՛ւ և է ձեռնհասութեան»։ Լմնցաւ գնաց, տեսէ՛ք ի՛նչ գործունէութիւն. թէ՛ Մանզումէն հարուածեց, թէ՛ ինք զինքը պաշտպանեց և թէ պատասխանելու հարկէն ալ ազատեց։ Սքանչելի՛, հիանալի՛ ձեռնարկ։

Կը խղճանք կը ցաւինք. ճշմարտապէս կ'արգահատինք Սուրհանդակի վրայ որ դեռ կը չարունակէ կոյր նկատել ընթերցողներն ու անոնց աչքին փոշի փչել։ Ինչո՞ւ կը քաշուի ճշմարտութիւնը խոստովանելու իր ընթերցողներուն Սուրհանդակ, ինչո՞ւ չակէ չիտակ չպատասխաներ գանգատողներուն և չըսեր թէ, ինչո՞ւ Մանզումէէն օր մը կամ երկու օր ետք կը հրատարակէ Սուրհանդակ քաղաքական լուրերը։ Բայց եթէ ինք կը խուսափի մենք կը պատասխանենք։ Սուրհանդակ անոր համար Մանզումէէն օր մը ետք կու տայ քաղաքական լուրերը որովհետեւ ուղղակի գերմանական թերթերէ թարգմանող խմբագիր չունի և օր մը ետք միայն ստիպուած է անգղիական թերթերէն առնել։ Այս է ահաւասիկ ճշմարտութիւնը, զոր Սուրհանդակ եթէ խնդրատիրութեամբ ուզէ իսկ ծածկել, ընթերցասէր հանրութիւնը չատ լաւ գիտէ և երկու թերթերուն բաղդատութիւնը ընելով է անխուսափ որ կշռած է իւրաքանչիւրին արժէքը։ Երուանդ Տէր Անդրէասեանի նման փորձ ու բազմամեայ խմբագիր մը որ գաղղիերէն, անգղիերէն ու գերմաներէն թերթերուն ծանօթ կը հանէ ամէն օր, չատ բնական է որ Մանզումէի ընթերցողներուն հրամցնէ քաղաքական լուրերուն ամէնէն թարմն ու չահեկանը։ Սուրհանդակ կը կարծէ թէ խեղաթիւրումներով ու անճահ յարձակումներով մրցած կ'ըլլայ Մանզումէի առաւելութիւններուն դէմ, մինչդեռ անառողջ մրցում մը անկումէ ուրիշ արդիւնք չկրնար առաջ բերել ո և է թերթի։ Մանզումէի հետ մրցելու համար պէտք է նախ Մանզումէի հաւասարիլ ու դրականապէս զայն գերազանցել հնչուն գաղափարներով և կարկառուն աշխատակիցներով։ Ասանկ անհիմն յարձակումները ծաղրելի կ'ընեն ո և է մէկը երբ գործի դէմ խօսքով կը յաւակնի փոխարինել, և կեցած տեղը, առանց ո և է պատճառի ասոր անոր թերթին վրայ կ'իյնայ և կ'ստիպէ անհամեստ պատասխաններ տալ։ Թող ըսէ Սուրհանդակ թէ պատերազմին սկիզբէն ի վեր գերմանական թերթ մը մտա՞ծ է խմբագրատունէն ներս. եթէ խուսափողական ճամբայ մը բռնէ՝ երկու թերթերուն ալ հաւաքածոն մէջտեղ կը դնենք, այն ատեն Սուրհանդակի համար հաճելի տեսարան մը չի պարզուիր։ Մարդ պէտք չէ այդ աստիճան անձնասէր ըլլայ նախանձին և հանրութիւնն ալ միամիտ կարծէ։ Պէտք է սանձել կիրքերը և պատուաւորապէս լռել երբ մանաւանդ հրապարակաւ հաչիւ պահանջող ալ չկայ ո՛ և է թերթէ թէ, ինչո՞ւ այս ինչ լուրը ուշ կը հրատարակէ։

Իսկ գալով մեր Չորեքշաբթի օրուան թերթին Գերմաներէնի բաժնին մայիս 1 թուականը կրելուն, ատիկա պարզ անուշադրութիւն մըն է և երբեք իր նախընթացը չունի Մանզումէի մէջ, որ իր լուրերուն թարմութիւնը ապացուցանելու համար ասանկ կեղծ ու պատիր ձեւերու երբեք պէտք չունի։ Մնաց որ երբ նկատի առնուի թէ, նոյն օրուան վերջին հեռագիրներն ալ մայիս 1 թուականը կը կրէին, սխալը ինքնին յայտնի կ'ըլլայ և միայն տեսնել չուզողներն էին որ չպիտի կրնային ըմբռնել զայն։

Տեսէք Սուրհանդակ ի՛նչ տեսակ ծիծաղելի զէնքերով կ'ուզէ կռուիլ մեզի հետ։

Այրի Տիկին Աղաւնի Կ. Համամճեան, Տիար Պօղոս Համամճեան, Տէր և Տիկին Պետրոս Համամճեան, Տիար Երուանդ Համամճեան, Տօքթ. Հրանտ Համամճեան (ի Բարիզ), Տէր և Տիկին Յովհաննէս Սէտէֆճեան և զաւակունք, Տէր և Տիկին Զօրիկ Զօրաեան և զաւակը (ի Բարիզ), ցաւօք սրտի կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց սիրելեաց ամուսնոյն, հօր և մեծ հօր

ԿԱՐԱՊԵՏ ԷՖԷՆՏԻ ՀԱՄԱՄՃԵԱՆԻ

որ հանգաւ ի Տէր երէկ երեկոյ ի ժամ 11 իր բնակարանին մէջ։

Յուղարկաւորութեան տխուր հանդէսը պիտի կատարուի վաղը առաւօտ, Ուրբաթ, Ապրիլ 22/5, ի ժամ 3½ (Ը. Թ.) ի Ս. Թագաւոր եկեղեցւոյ ի Գատըգիւղ, ուր կը գտնուի հանգուցելոյն մարմինը, և անտի պիտի փոխադրուի տեղւոյն Ազգ. գերեզմանատունը։

Գատըգիւղ, 21/4 Ապրիլ 1905

Ծան.— Կամուրջէն շոգենաւը կը մեկնի ժամը ճիշտ 3ին։

Ցաւօք սրտի կը ծանուցուի դառնաղէտ մահը

ՍԵՐՈՎԲԷ ԷՖԷՆՏԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

որ կնքեց իր մահկանացուն այս առաւօտ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, Ուրբաթ, ի ժամ 8 (Ը. Թ.) ի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ Բերայի, ուր արդէն փոխադրուած է հանգուցելոյն մարմինը։

Սգակիրք,

Այրի Տիկին Մալվինա Պետրոսեան, Տիար Յակոբ և Օր. Արաքսի Պետրոսեան, Տիար Ճանիկ Պետրոսեան (ի Պոսթըն), Գ. Ակիւլինա Պետրոսեան, Տէր և Տիկ. Արամ Պետրոսեան, Տէր և Տիկ. Խաչիկ Գրիգորեան և Որդի (ի Պոսթըն), Այրի Տիկ. և Օր. Ց. Գարագաշ, Այրի Տիկ. Գրիգոր պէյ Թագւորեան, Տէր և Տիկ. Ն. Գարագաշ, Տէր և Տիկ. Գ. Պէյլօզ և Զիլեճեան ընտանիք։

Ծանօթ.— Կը խնդրուի յատկապէս ծաղկեպսակ չի գրկել և մահազդ չընդունողներէն ներկայս իբր այն նկատել։

Բերա, 21 Ապրիլ 1905

ՊԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

4 Մայիս 1905

Ֆրանս. 3%	(3% Français)	99 30
Տէֆթ.	(Tab. Turcs)	86 —
Օսմ. Միացեալ	(R. Nv. Unif.)	88 97
Վիճակահան	(Lots Turcs)	135 25
Պանք Օթ.	(Banque Ott.)	607 —
Թրանսվաալ	(Transvaal)	98

ՌԷՍՄԻ

ԹԵՎՃԻՀԱԹ

Գիթլիս վիլայէթի տախրիրի նուֆուս գոմիսիօն գոմիսէրլիգը՝ Բեզի գոմիսէրի Լութֆի էֆէնտիյէ.

Էրզրում վիլայէթի տախրիրի Բեզի գոմիսէրլիգը՝ Մէքթէպը Միւլքիյէի Շահանէ մէզունլարընտան Օսման էֆ.յէ թեֆվիզ պույրուլմուշ տըր։

ՆԵՐՔԻՆ

ԳԵՐՄԱՆ դեսպան Պ. Մարշալ և Տիկինը այս երկուշաբթի պտոյտ մը պիտի կատարեն մինչեւ Իզմիր և Միլէթ, որուն հնութիւնները պիտի այցելեն։

—Գերմ. դեսպանատունը Թարաբիա փոխադրուեցաւ ամրան առթիւ։

ՀԱՆՐՕԳՈՒՏ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆՑ նախարարութիւնը որոշեց ճամբաներու և խճուղիներու պահպանութեան համար ամէն կողմ մասնաւոր վարչութիւններ հաստատել։ Գլխաւոր ուղիներուն վրայ պահապաններ պիտի դրուին։

ՎԱՍՄ. ՀԸՖԶԻ ՊԷՅ. — Տպագրական Տեսուչ Վասմ. Հըֆզի պէյ, որ ժամանակէ մը ի վեր հիւանդ է, գոհունակութեամբ կը լսենք թէ սկսած է առողջանալ։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ Խորհուրդն առողջական ցամաքի ճամբով Պարսկաստանէ Թուրքիա եկողներուն դէմ դրուած առողջապահական միջոցները ջնջուեցան, քանի որ Պարսկաստանի մէջ համաճարակները անհետացած են։

ՄԱՀԱՑՈՒԹԻՒՆ.— Անցեալ տարուան Մարտէն մինչեւ ներկայ Մարտ ամիսը, մէկ տարուան միջոցին Պոլսոյ և արուարձաններուն մէջ մեռած են ամէնքը 13.900 հոգի, որոնց 8263ը Իսլամ (4087 այր, 4177 կին), 4735 քրիստոնեայ (2486 այր, 2249 կին) և 902 հրեայ (461 այր, 441 կին)։

ԿՂԶԻՆԵՐԸ.— Կղզիները օդափոխութեան գացողներու աւելնալը նկատի առնելով, Կղզիներու Թաղապետութիւնը որոշեց պէտք եղած գումարը յատկացնել, փողոցներուն շինութեան և տեղւոյն բարեզարդման համար։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ մեծահարուստ Մր. Մօրկան, ինչպէս գրեցինք, Պոլիս ժամանեց։ Մ. Մօրկան իր հետեւորդներով Ամերիկեան դեսպանատունը գնաց և այցելեց դեսպան Մր. Լէյշմանի։

ՅՈՒՆԱՑ Պատրիարքը այսօր Ետէ Գուլէ երթալով, Պալըգլըի եկեղեցիին մէջ պիտի նախագահէ արարողութեանց և յետոյ Յունաց հիւանդանոցին տարեկան հանդէսին։ Այսօր տեղի կ'ունենայ Պալըգլըի պանայիրը։

ՊԱԼԳԱՆ ապահովագրական ընկերութեան տնօրէն Արշակ էֆ. Ունճեան Աստարգար գնաց, տեղւոյն գործառնութիւնները ընդարձակելով նոր զարկ մը տալու և վերջին հրդեհին վնասները ճշդելով հատուցանելու համար։ Հրահանգ գրկուեցաւ նաեւ Ատանայի գործակալին Սարայ-Ճատտէսի պատահած հրդեհին վնասները փութով կարգադրել։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ԽԱՐԵԲԱՆԵՐ. — Տարօրինակ լուր մը կը հասնի մեզ որ աւագ կարեւորութիւն ունի վաճառականներու և սեղանաւորներու։ Հրապարակի գործառնութեանց ծանօթ կարգ մը Յոյն, Հրեայ և Հայ առեւտրականներ սկսած են առեւտրի պաշտօնական միջոցները և շատ անգամ ալ խարդախ կարծուածները խաբել, ու թէ՛ դրամ և թէ ապրանք շորթել հրապարակէն։ Այս տեղեկութիւնները մեզի հաղորդողը կ'ըսէ թէ այս առեւտրական խարեբայութիւնները կը գործուին խիստ ձեռնհասօրէն, որ մէ չյաջողիլ բաւական դժուար է։ Ուստի կը յանձնարարենք ուշադրութիւն ընել ներկայացող ամէն սոյն վաճառականի, սեղանաւորի յաճախորդներու՝ որոնց ինքնութիւնը անծանօթ է։

ՍՆԱՆԿ.— Առեւտր. Բ. Դատարանը սնանկ հռչակեց Պոլիս, Թիւթիւն Կէօմրիւկի, ձէթի և օճառի վաճառական Եանի Ավրամիտի։

ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ. — Պոլիս, Ճէլալ պէյ խան, վաճառականուհի Թեանի զրօսող Տիմիթրի, որ խարդախ սնանկ հռչակուած էր, դատապարտուեցաւ երեք ամիս բանտարկութեան և հարկ եղած գումարին ու տոկոսներուն վճարման։

ԽՌՈՎ.— Ֆրանսական նաւամիգներու ընկերութեան Զօնկուլտաք նաւամիգը և ուրիշ նաւ մը նախընթաց գիշեր խրեցան, Գավաքի մօտ, Եկմէք-Թագւոր բռնուած տեղը։

ԱԴԱՄԱՆԴՆԵՐՈՒ ԿԵՂԾԵՐՆ ԸՆԴՕՐԻՆԱԿԵԼՈՒ ՆՈՐԱԶԵՒՈՒԹԻՒՆԸ

Ադամանդ գործածողներուն համար հետզհետէ սովորութիւն կը դառնայ կեղծ քարեր գործածել, այսպէս ինքզինքնին պաշտպանելով հաւանական մեծ կորուստէ մը։

Հասարակութիւնը, որ կը խորհի, թէ իբրեւ եղծակցուցած է որ աւելի պարզ մըն է լաւագոյն կեղծ քարերու գործածութեան։

Թէյթս Ամերիկեան Տայէմնտ Բէլլս վաճառատունը շատ ժամանակ և դրամ զոհած է այս խնդրոյն և համբերատար ուսումնասիրութիւններէ ու մեծ ծախքերէ ետք եղանակ մը գտած է որով շինուած կեղծ ադամանդը բոլորովին անօգուտ դարձուցած է ճշմարիտ ադամանդներու գնումը։ Աւելորդ է ըսել որ այս արդիւնքը մէկ օրուան մէջ ձեռք չի բերուիր և այս վաճառատան կողմէ ի ցոյց դրուած հազարաւոր և նոր ձեւերու քննութիւնը համոզուած դատարկներ կու տայ թէ մեծ աշխատութիւն մը նուիրուած է այս գործին։

Այս վաճառատունը քար մը շինած է որ ճշմարիտ ադամանդի կը ձեւանի, անոր պէս կտրուած և անոր պէս փայլուն ըլլալով։ Ինչ որ ամէնէն սքանչելին է, կրնայ լուացուիլ ու մաքրուիլ ճշմարիտ ադամանդի մը պէս, որով միշտ կը պահէ իր փայլունութիւնը։

Թէյթս ադամանդները զետեղուած են ամենաճոխ ձեւերով ապարանջաններու, գնդասեղներու, օղերու վրայ պարզ քարերով կամ զարդարանքներով և կամ ուրիշ քարերու հետ ընդելուզուած։ Այս քարերուն ամբողջ մէկ կէսը ա՛յնքան շլացուցիչ ու ակնախտիղ ցուցադրութիւն մը կը կազմեն որ այցելու մը չուզելով կը բաժնուի վաճառատունէն։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ԲԱՐԻԶ, 4 Մայիս.— Անգլիոյ թագաւորը և Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարարը երէկ նորէն երկարօրէն բանակցեցան։ Էտուարդ Է. այսօր կը մեկնի Բարիզէն։

ՊԵՐԼԻՆ.— Գերմ. մամուլը կ'ըսէ թէ ո և է նոր իրականութիւն չկայ, Մարօքի խնդրոյն առթիւ գերման և ֆրանսական կառավարութեանց մէջ։ Կը թուի թէ երկու կողմն ալ կ'սպասեն։

ՅԸՆ ԻՐԵՆՑ ՆԱԽԿԻՆ ԳԻՆԻՆ

Հասած ըլլալով մեր նպատակին, համոզելու համար հանրութիւնը թէ ամէն կեղծ ադամանդներէ աւելի գեղադաս են

ԹԷՅԹՍ ԱԴԱՄԱՆԴՆԵՐԸ

Ասոնք իրաբով պիտի ծախուին ապագային մէջ վաճառողներու կողմէ

Մեր պատրաստի մթերքը շուտով տրամադրելի ընելու համար ժողովուրդին, խոշոր զեղչ մը կ'ընենք մեր գինին վրայ

ՇՔԵՂ ԵՒ ՓԱԼՓԼՈՒՆ ՔԱՐԵՐ ՁԵՏԵՂՈՒԱԾ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՁՈՅԼ

մատնիներու, օղերու, փողկապի ասեղներու, թեւնոցի կոճակներու, շապիկի կոճակներու, քարերու եւ ուրիշ զարդերէնեներու վրայ

Մատնիներու, օղերու, փողկապի ասեղներու, թեւնոցի կոճակներու, շապիկի կոճակներու, քարերու եւ ուրիշ զարդերէնեներու վրայ

ԱՌԱՋ ՅՕԳՐՈՒՇ

Այժմ, խիստ կարճ ժամանակի մը համար

ԱՌԱՋ ՅՕԳՐՈՒՇ

Այժմ, խիստ կարճ ժամանակի մը համար

30

30

ՆԱԽԱՊԷՍ 50 ԳՐՈՒՇ

ԿԱՐՃ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

30 ԳՐՈՒՇ ՀԱՏԸ

ԳՐՈՒՇ

ՄՕՆԹԻՐՈՎ ՄԻԱՍԻՆ

ԳՐՈՒՇ

ՄՕՆԹԻՐՈՎ ՄԻԱՍԻՆ

ԹԷՅԹՍ ԱԴԱՄԱՆԴՆԵՐ

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԷՆԷՆ ԳԵՂԵՑԻԿ ԿԵՂԾ ԱԴԱՄԱՆԴՆԵՐԸ

Անհախընթաց առիթ մըն է ամէն մարդու համար դիւրամատչելի գինով մը հայթայթել կեղծ ադամանդ մը որ իրապէս կրնայ ճշմարիտ ադամանդին տեղը գրաւել

ԹԷՅԹՍ ԱՄԷՐԻՔԷՆ ՏԱՑԱՄՆՏ ԲԷԼԷՑՍ

288 ԲԵՐԱ ԾԻՏԱԿ ՃԱՄԲԱՑ — ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ — 288 ԲԵՐԱ ԾԻՏԱԿ ՃԱՄԲԱՑ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳԻ ԵՒ ՅԱՆՁՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ, ՇԷՐԻՖ ԲԱՇԱ ԵԱՆ, Նո. 47